

IZVEŠTAJ

DRŽAVNOG PREGOVARAČKOG TIMA ZA KOSOVO I METOHIJU O PREGOVORIMA VOĐENIM U BEČU OD 21. FEBRUARA DO 2. MARTA 2007. GODINE*

Uvod. Specijalni izaslanik Generalnog sekretara UN, Marti Ahtisari, predao je 2. februara 2007. državnom rukovodstvu Republike Srbije svoj „Sveobuhvatni predlog za rešenje statusa Kosova“ i najavio završnu rundu bečkih pregovora na kojima bi se raspravljalo o tom predlogu.

Narodna skupština Republike Srbije je 14. februara 2007. godine donela rezoluciju povodom Ahtisarijevog predloga i nastavka pregovora o budućem statusu Kosova i Metohije. Rezolucija je obnovila mandat Državnom pregovaračkom timu i obavezala ga da na daljim pregovorima u Beču zastupa već usvojenu politiku „odbrane suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Srbije, zaštite prava i interesa srpskog naroda i Srpske pravoslavne crkve u pokrajini, očuvanja celokupnog srpskog verskog i kulturnog nasleđa na Kosovu i Metohiji“, kao i zaštite „interesa nealbanskih zajednica“. Narodna skupština je u Rezoluciji izričito istakla da „odbacuje sve stavove“ iz Ahtisarijevog predloga „kojima se krši suverenitet i teritorijalni integritet Republike Srbije kao međunarodno priznate države“ i upozorila da se takvim stavovima „dovodi u pitanje mogućnost postizanja kompromisnog, sporazumnog rešenja kao osnovnog cilja pregovora o budućem statusu Kosova i Metohije“. U isti mah, Narodna skupština je posebno obavezala Državni pregovarački tim da u nastavku pregovora iznese stav Republike Srbije „o celini predloga Specijalnog izaslanika GS UN“, s tim da pri tom formuliše, „u skladu sa ovom Rezolucijom, svoje konkretne predloge i rešenja, kao i da odmah po povratku sa pregovora podnese izveštaj Narodnoj skupštini, koja odlučuje o daljem toku pregovora“.

Delegacija Državnog pregovaračkog tima, koju su predvodili koordinatori Leon Kojen i Slobodan Samardžić, učestvovala je na pregovorima u Beču od 21. februara do 2. marta 2007. godine. Pregovori su vođeni 21, 22. i 23. februara, a zatim nastavljeni 27. i 28. februara, kao i 1. i 2. marta. Isključiv predmet pregovora bio je Ahtisarijev „Sveobuhvatni predlog za rešenje statusa Kosova“, koji sadrži „Opšta načela“ i 12 aneksa. U skladu sa poverenim mandatom, naša delegacija iznela je stav Republike Srbije o celini Ahtisarijevog predloga i formulisala ga u velikom broju sopstvenih amandmana. Celovit tekst amandmana naše delegacije predat je Specijalnom izaslaniku GS UN 2. marta 2007, a po povratku iz Beča dostavljen je, u engleskom originalu i srpskom prevodu, svim poslaničkim klubovima u Narodnoj skupštini.

Tokom pregovora iscrpno su razmotrena kako „Opšta načela“ Ahtisarijevog plana, tako i svih 12 aneksa. Našu delegaciju su na svim sastancima predvodili koordinatori Leon Kojen i Slobodan Samardžić, na svim sastancima učestvovao je i član Tima Aleksandar Simić, a na pojedinim sastancima učestvovali su i članovi Tima Dušan Bataković, Goran Bogdanović, Marko Jakšić, Sanda Rašković-Ivić i Milorad Todorović.¹ Kao i na ranijim rundama bečkih pregovora, u sastavu naše delegacije bilo je i više eksperata, koji su dali izuzetno važan doprinos predstavljanju i obrazlaganju naših stavova u pojedinim oblastima: prof. dr Zoran Lončar, ministar za državnu upravu i lokalnu samoupravu, prof. dr Dragor Hiber

---

* Sastavni deo ovog izveštaja su istupanja predsednika Republike Srbije u Beču 10. marta i predsednika Vlade Republike Srbije u Beču 10. marta i u Njujorku 3. aprila 2007. godine, koji se nalaze u prilogu Izveštaja.

¹ Milorad Todorović nije formalno član Državnog pregovaračkog tima, ali je učestvovao na svim rundama bečkih pregovora posvećenih decentralizaciji i dao značajan doprinos ukupnom radu Tima.

(ustavne odredbe); dr Gordana Matković, dr Boško Mijatović, Duško Čelić, (decentralizacija); Gordana Marković, direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture Srbije (versko i kulturno nasleđe); prof. dr Dejan Popović, dr Boško Mijatović, Nenad Popović, potpredsednik Koordinacionog centra za Kosovo i Metohiju, prof. dr Dragor Hiber (svojina); prof. dr Boris Begović, Ana Gligorijević, viceguverner Narodne banke Srbije, Vesna Džinić, direktor Trezora Ministarstva finansija (međunarodni dug); ambasador Stanimir Vukićević (međunarodni civilni predstavnik). Na sastanku posvećenom položaju Srpske pravoslavne crkve na Kosovu i Metohiji i zaštiti srpskog verskog i kulturnog nasleđa učestvovali su i vladika bački Irinej, vladika žički Hrizostom i vladika lipljanski Teodosije.

Pitanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Srbije. Kao što je konstantovano Rezolucijom Narodne skupštine od 14. februara 2007. godine, Ahtisarijev predlog suštinski krši suverenitet i teritorijalni integritet Republike Srbije, neosnovano i u suprotnosti sa međunarodnim pravom pridajući Kosovu i Metohiji attribute suverene države, „čime se na protivpravni način polažu temelji za stvaranje nove nezavisne države na teritoriji Srbije“.

Sve ovakve odredbe Ahtisarijevog predloga naša delegacija je na pregovorima izričito odbacila i tražila da se izbrišu iz teksta predloga, zamenjujući ih gde je to bilo neophodno sopstvenim amandmanima. Na primer, prva odredba „Opštih načela“ Ahtisarijevog predloga glasi: „Kosovo će biti multietničko društvo koje će vladati sobom na demokratski način i uz puno poštovanje vladavine prava, kroz svoje institucije, zakonodavne, izvršne i sudske vlasti.“ Naša delegacija zahtevala je da se ova odredba izbriše i zameni sledećom: „Kosovo i Metohija je Autonomna pokrajina u sastavu Republike Srbije. U skladu sa Ustavom Republike Srbije, njom će se upravljati na demokratski način uz puno poštovanje vladavine prava i multietničkog karaktera njenog stanovništva.“ Kao i ovde, naziv „Kosovo“ svuda je u našim amandmanima zamenjen nazivom „Kosovo i Metohija“, u skladu sa Ustavom Republike Srbije i uobičajenom praksom u našem javnom životu.

Za one odredbe Ahtisarijevog predloga koje direktno pripisuju pokrajini attribute nezavisne države, bilo je dovoljno tražiti da one budu brisane iz teksta predloga, što je naša delegacija i učinila. Tako su, recimo, u našim Amandmanima brisane sledeće odredbe iz „Opštih načela“ Ahtisarijevog predloga: „Kosovo će imati pravo da pregovara i zaključuje međunarodne sporazume i imaće pravo da traži članstvo u međunarodnim organizacijama“ (čl. 1.5); „Kosovo će imati svoje posebne nacionalne simbole, uključujući zastavu, pečat i himnu koji odražavaju njegov multietnički karakter“ (čl. 1.7); „Kosovo neće imati teritorijalnih pretenzija prema drugim državama ili delovima država niti će nastojati da se ujedini sa njima“ (čl. 1.8); „Kosovo će preduzeti sve potrebne mere u cilju ratifikacije Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenih Protokola“ (čl. 2.1). Iz Aneksa I, „Ustavne odredbe“, brisana je odredba po kojoj će „budući Ustav Kosova“, pored ostalog, „omogućiti da svi građani bivše SFRJ nastanjeni na Kosovu do 1. januara 1998. godine i njihovi direktni potomci steknu pravo na državljanstvo Kosova bez obzira na sadašnje boravište i eventualno drugo državljanstvo“ (čl. 1.6). Iz Aneksa VIII, „Kosovski bezbednosni sektor brisane su sledeće odredbe: „Teritorija Kosova biće definisana granicama Socijalističke Autonomne pokrajine Kosovo u SFR Jugoslaviji, kakve su one bile na dan 31. decembra 1988. godine, izuzev tamo gde je stanje promenjeno Sporazumom o demarkaciji između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Republike Srbije od 23. februara 2001. godine“ (čl. 3.2); „Kosovo će, u saradnji sa Međunarodnim civilnim predstavnikom i Međunarodno vojnim prisustvom,² formulisati strategiju koja će omogućiti da Kosovska policijska služba postepeno preuzme odgovornost za kontrolu granice i upravljanje njom“ (čl.

---

² U daljem tekstu „MCP“ odnosno „MVP“.

3.1); „U onim oblastima bezbednosnog sektora gde u skladu sa ovim Sporazumom postoji trajnije međunarodno angažovanje, Kosovo će, u saradnji sa MCP-om i MVP-om, formulisati strategiju kako da se vremenom izvrši pun prenos nadležnosti na vlasti Kosova“ (čl. 1.5); „Proces organizovanja bezbednosnog sektora na Kosovu biće potpuno transparentan za susede Kosova, a Kosovo će uspostaviti odgovarajuće veze i mere za jačanje poverenja sa regionalnim činiocima“ (čl.1.6); „Kosovo će poštovati standarde i praksu UN-a, OEBS-a i EU u oblasti bezbednosti i kontrole naoružanja, kao i druge regionalne sporazume o bezbednosti i saopštenja u delokrugu OEBS-a“ (čl. 1.7); „Kosovo će preuzeti puno vlasništvo nad svojim vazдушnim prostorom, kontrolisaće ga i biće odgovorno za njega“ (čl. 7.1).

Budući da je Kosovo i Metohija autonomna pokrajina u sastavu Republike Srbije, njen budući ustav i čitavo političko, pravno i ekonomsko ustrojstvo moraju biti saglasni sa Ustavom Republike Srbije. Polazeći od toga, naša delegacija je na odgovarajući način amandmanima menjala pojedine važne odredbe Ahtisarijevog predloga. Na primer, druga i treća odredba „Opštih načela“ Ahtisarijevog predloga glase: „Vršenje javne vlasti na Kosovu biće zasnovano na jednakosti svih građana i na poštovanju najvišeg nivoa međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i na unapređenju i zaštiti prava i doprinosa svih Zajednica Kosova i njihovih članova“ odnosno „Kosovo će usvojiti ustav. Ustav Kosova propisaće i garantovaće pravne i institucionalne mehanizme neophodne da bi se osiguralo da se Kosovom upravlja prema najvišim demokratskim standardima i da bi se omogućio miran i prosperitetan život svih njegovih stanovnika“ (čl. 1.2 i 1.3). Našim amandmanima tekst ovih odredaba izmenjen je tako da glasi: „Vršenje javne vlasti na Kosovu i **Metohiji** biće zasnovano na jednakosti svih građana i na poštovanju najvišeg nivoa međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, **kao što je naznačeno u Ustavu Republike Srbije (čl. 18)**, kao i na unapređenju i zaštiti prava i doprinosa svih Zajednica Kosova i **Metohije** i njihovih članova“ odnosno „Kosovo i **Metohija** će usvojiti Ustav, **koji će biti u punoj saglasnosti sa Ustavom Republike Srbije**. Ustav **Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija** propisaće i garantovaće pravne i institucionalne mehanizme neophodne da bi se osiguralo da se Kosovom i **Metohijom** upravlja prema najvišim demokratskim standardima i da bi se omogućio miran i prosperitetan život svih njegovih stanovnika“.³ U istom duhu je amandmanima promenjena sadržina i niza drugih odredaba Ahtisarijevog predloga, naročito u „Opštim načelima“ i Aneksu I, „Ustavne odredbe“ (vidi „Opšta načela“, čl. 2.1, 2.2, 2.4, 3.2, 8.5; Aneks I, čl. 1.1, 1.2, 2.1, kao i Aneks II, čl. 1.1).

Na isti način našim amandmanima su brisane ili modifikovane i neke važne odredbe Ahtisarijevog predloga koje bi imale opravdanja jedino pod pretpostavkom da je Kosovo i Metohija nezavisna država ili na putu

da to postane. Na primer, u Aneksu I brisana je odredba „predsednik Kosova predstavljaće jedinstvo naroda“, dok je u „Opštim načelima“ odredba „Nepokretna i pokretna svojina Savezne Republike Jugoslavije ili Republike Srbije koja se nalazi na teritoriji Kosova u trenutku ovog Sporazuma postaće svojina Kosova“ (čl. 8.3) modifikovana na sledeći način: „Nepokretna i pokretna svojina Savezne Republike Jugoslavije ili Republike Srbije koja se nalazi na teritoriji Kosova i **Metohije** u trenutku ovog Sporazuma **ostaće svojina Republike Srbije do**

---

3 Ovde, i na još nekim mestima, crnim slogom su obeležene formulacije koje je uneo naš pregovarački tim. Tako je učinjeno i u tekstu samih amandmana koji je predat Specijalnom izaslaniku GS UN i kasnije dostavljen poslaničkim klubovima u Narodnoj skupštini Republike Srbije. Međutim, radi veće preglednosti, naši amandmani u nekim slučajevima su ovde citirani bez posebnog razlikovanja delova zadržanih iz Ahtisarijevog teksta i delova koje je unela naša delegacija. Tako je učinjeno svuda gde je bilo dovoljno istaći samu sadržinu našeg amandmana, a ne i razliku između njega i prvobitne odredbe iz Ahtisarijevog teksta.

usvajanja Ustava Kosova i Metohije. Tada će status te svojine biti rešen na osnovu Posebnog sporazuma između pokrajinskih i centralnih vlasti.“

Najzad, našim amandmanima brisane su i sve one odredbe koje podrazumevaju da su Republika Srbija i Kosovo i Metohija dva ustavno-pravno i međunarodno-pravno ravnopravna entiteta, a ne suverena država i autonomna pokrajina u njenom sastavu. Na primer, u „Opštim načelima“ brisane su sledeće odredbe: „Kosovo i Republika Srbija ohrabruju se da u dobroj veri sarađuju u pitanjima vezanim za sprovođenje i ostvarenje ovog Sporazuma“ (čl. 1.9), odnosno „Od Kosova i Republike Srbije se očekuje da pravično i nediskriminatorno postupaju sa imovinskim i finansijskim zahtevima građana druge strane, kao i da obezbede pravičan i nediskriminatoran pristup svojoj jurisdikciji i svojim mehanizmima za rešavanje ovakvih zahteva“ (čl. 8.6).

Opšta pitanja bezbednosti i međunarodno vojno prisustvo. Ahtisarijev predlog zadire u suverenitet naše zemlje i time što predviđa da se osnuje vojska Kosova, to jest „nove profesionalne i multietničke Kosovske bezbednosne snage (KBS) koje će razviti lako naoružanu komponentu osposobljenu za obavljanje određenih bezbednosnih funkcija“ („Opšta načela“, čl. 9.4). U početku bi te snage bile „lako naoružane“ i ne bi posedovale „teško naoružanje kao što su tenkovi, teška artiljerija ili ofanzivni vazduhoplovni kapaciteti“, a brojale bi ne više „od 2 500 aktivnih pripadnika i 800 rezervista“ (Aneks VIII, „Kosovski bezbednosni sektor“, čl. 5.2). Kasnije bi, međutim, sva ova ograničenja mogla biti otklonjena (Aneks VIII, čl. 5.3), tako da bi se u perspektivi KBS mogao pretvoriti u pravu vojsku, koja bi svakako predstavljala potencijalnu pretnju regionalnoj bezbednosti i stabilnosti. Prema Ahtisarijevom predlogu, Međunarodno vojno prisustvo (MVP) nadziralo bi i podržavalo osnivanje i obučavanje KBS-a (Aneks XI, „Međunarodno vojno prisustvo“, čl. 1.1v) i imalo bi „izvršnu vlast nad KBS-om“ sve dok se ne proceni „da su te snage sposobne da samostalno deluju i ispunjavaju zadatke koji su im povereni u skladu sa međunarodnim standardima“ (Aneks XI, „Međunarodno vojno prisustvo“, čl. 1.4). U svakom slučaju, Ahtisarijev predlog predviđa da će, „dugoročno gledano“, MVP „nastaviti saradnju sa KBS-om dajući savete u pogledu daljeg integrisanja Kosova u evroatlantske bezbednosne strukture i uključivanja elemenata kosovskih snaga bezbednosti u misije sa međunarodnim mandatom“ (Aneks XI, čl. 1.7). Što se tiče samog Međunarodnog vojnog prisustva, njega će činiti „oružane snage pod vodstvom NATO-a kojima će rukovoditi, upravljati i koje će politički kontrolisati Severnoatlantski savet putem komandne hijerarhije NATO-a“ („Opšta načela“, čl. 13.2).

Postojanje ovakvih Kosovskih bezbednosnih snaga grubo bi narušilo neophodno jedinstvo oružane sile, koja u svakoj državi mora biti pod vrhovnom komandom za to nadležnih i ustavom određenih organa. Na teritoriji Srbije jedina legitimna vojna sila je Vojska Srbije, pa su zbog toga našim amandmanima iz teksta Ahtisarijevog predloga brisane sve gore navedene odredbe, kao i druge koje se odnose na KBS.

U skladu sa usvojenom državnom politikom, naša delegacija je predložila potpunu demilitarizaciju Kosova i Metohije („Opšta načela“, amandman na čl. 9.6), sa izuzetkom određenih međunarodnih vojnih snaga, čije bi prisustvo bilo „uspostavljeno na osnovu Posebnog sporazuma između Republike Srbije i Ujedinjenih nacija“ (Aneks XI, čl. 1.1). Prema našim amandmanima, te međunarodne vojne snage bi bile odgovorne za „osiguravanje opšte bezbednosti na Kosovu i Metohiji (Aneks XI, čl. 1.1a) „održavanje sigurnog i bezbednog okruženja na celoj teritoriji Kosova i Metohije“ (Aneks XI, čl. 1.1b) i „proveru poštovanja svih aspekata ovog Sporazuma koji se odnose na vojnu bezbednost“ (Aneks XI, čl. 1.1g). Sve drugo što se tiče veličine, sastava, ovlašćenja i nadležnosti, kao i trajanja mandata takvog međunarodnog vojnog prisustva bilo bi „određeno u svetlu Posebnog

sporazuma između Republike Srbije i Ujedinjenih nacija“ na osnovu kojeg bi se takvo prisustvo i uspostavilo (Aneks XI, amandman na čl. 2).

Međunarodni civilni predstavnik. U skladu sa usvojenom državnom politikom, naša delegacija je izrazila spremnost da se i posle postizanja sporazuma o budućem statusu Kosova i Metohije u pokrajini zadrži međunarodno civilno prisustvo. Ono bi bilo uspostavljeno „na osnovu Posebnog sporazuma između Republike Srbije i Ujedinjenih nacija“ („Opšta načela, amandman na čl. 11.1) i njime bi rukovodio Međunarodni civilni predstavnik (MCP). U Ahtisarijevom predlogu vrlo se detaljno govori o mandatu i ovlašćenjima MCP-a (Aneks IX, „Međunarodni civilni predstavnik“, čl.2). Naša delegacija je iznela stav da se taj mandat i ovlašćenja moraju zasnivati na pomenutom „Posebnom sporazumu između Republike Srbije i Ujedinjenih nacija“ i da se, prema tome, ovo pitanje može rešiti tek u trenutku kada taj sporazum bude zaključen.

Suštinska autonomija Kosova i Metohije. Naša delegacija je putem amandmana na tekst Ahtisarijevog predloga konkretizovala stav iz preambule Ustava Republike Srbije po kojem „Pokrajina Kosovo i Metohija ima položaj suštinske autonomije u okviru suverene države Srbije“. To je naročito iskazano kroz amandmane na prvi član Aneksa I, „Ustavne odredbe“. Tu se, pored ostalog, izričito kaže da će budući ustav Kosova i Metohije „biti saglasan u svim svojim odredbama sa Ustavom Republike Srbije“ i tumačiti u skladu s njim, dok će u slučaju konflikta između njihovih odredaba biti merodavan Ustav Republike Srbije (čl. 1.1); da će Ustav Kosova i Metohije „potvrditi da Kosovo i Metohija uživa suštinsku autonomiju u sastavu Republike Srbije“ i da će, „u skladu sa Ustavom Republike Srbije, Kosovo i Metohija dobiti nadležnosti u oblasti zakonodavne, izvršne i sudske vlasti“ (čl. 1.2); da će, „u vršenju ovih nadležnosti, Kosovo i Metohija imati autonomiju, sa izuzetkom sledećih nadležnosti rezervisanih za Republiku Srbiju: spoljni poslovi, kontrola granice, monetarna politika, carinska politika, posebna carinska i inspeksijska kontrola, zaštita ljudskih prava u poslednjoj instanci, i zaštita srpskog verskog i kulturnog nasleđa“ (čl. 1.2.1); i da će se „uspostaviti slobodno kretanje ljudi, robe, kapitala i usluga između Republike Srbije i Autonomne pokrajine Kosova i Metohije, kao i dodatni oblici saradnje u oblastima kao što su bankarstvo, harmonizacija poreske politike, infrastruktura i komunikacije“ (čl. 1.2.2).

Na ovaj način su još jednom reafirmisani ključni elementi ideje suštinske autonomije Kosova i Metohije, sadržani u Platformi Državnog pregovaračkog tima, usvojenoj u januaru 2006. a prvi put predloženoj javnosti u maju iste godine.

Ustavne odredbe. U okviru široke suštinske autonomije koju Platforma državnog pregovaračkog tima obezbeđuje za Kosovo i Metohiju, predviđeno je da pokrajina ima sopstveni ustav, koji mora biti u punoj saglasnosti sa Ustavom Republike Srbije. U ovom Izveštaju već je bilo reči o tome kako su u ovom pogledu našim amandmanima modifikovani stavovi iz Ahtisarijevog predloga, pa se nećemo više vraćati na pitanje neophodne saglasnosti između Ustava Republike Srbije i budućeg ustava Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija. Ipak, treba pomenuti da je amandmanima naše delegacije izričito zatraženo da Ustav Kosova i Metohije bude saglasan sa Ustavom Republike Srbije i u pogledu jemstava ljudskih prava i osnovnih sloboda (Aneks I, „Ustavne odredbe“, čl. 2.1). U skladu s tim je i amandman naše delegacije na čl. 2.4.1 koji glasi: „Ustav će pojedincima koji tvrde da su javne vlasti povredile njihova Ustavom zajemčena prava i slobode dati pravo da se obrate Ustavnom sudu **Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija a, ako to ne da rezultata, Ustavnom sudu Republike Srbije**, ukoliko prethodno budu iscrpena sva ostala pravna sredstva.“ U daljem izlaganju ćemo se zadržati na drugim amandmanima ustavno-pravnog karaktera koje je naša delegacija podnela na Aneks I Ahtisarijevog predloga.

Prema Ahtisarijevom predlogu, budući ustav Kosova treba da garantuje da „nealbanske zajednice“ imaju određenu zastupljenost u organima vlasti, pre svega u Skupštini i Vladi Kosova, kao i da budu zaštićene od majorizacije prilikom odlučivanja u Skupštini kada je reč o pitanjima koja su za njih od vitalnog interesa. Tako, recimo, Ahtisarijev predlog predviđa da od 120 poslaničkih mesta u Skupštini, 20 bude rezervisano ili garantovano za predstavnike „nealbanskih zajednica“ od čega bi 10 poslaničkih mesta pripalo predstavnicima Srba (Aneks I, čl. 3.2). Na isti način, prilikom donošenja određenih zakona potrebno je da za zakonski predlog glasa kako većina prisutnih poslanika, tako i većina poslanika koji predstavljaju sve „nealbanske zajednice“ (čl. 3.7). Lako je uočiti da se ovim putem potpuno relativizuje zaštita srpskog naroda u pokrajini od albanske majorizacije, jer pravo veta u određenim slučajevima nemaju predstavnici Srba već samo, zajednički, predstavnici Srba i drugih „nealbanskih zajednica“, za koje je dobro poznato da su na jedan ili drugi način pod političkom kontrolom Albanaca. Istovremeno, potpuno je neprihvatljivo da se Srbi u ustavu Kosova i Metohije politički izjednačavaju sa drugim „nealbanskim zajednicama“: na ovaj način oni se prećutno tretiraju kao manjina, što može biti opravdano jedino pod pretpostavkom da je reč o ustavu nezavisne države.

Naša delegacija podnela je niz amandmana na predložena ustavna rešenja u Ahtisarijevom predlogu, s ciljem da se (a) načelno obezbedi odgovarajući ustavno-pravni položaj srpskog naroda u političkom ustrojstvu pokrajine i da se (b) srpski narod u pokrajini bar u vitalnim pitanjima zaštiti od albanske majorizacije.

(a) Ahtisarijev predlog predviđa da se formira „Ustavna komisija koja će izraditi nacrt ustava, konsultujući se sa Međunarodnim civilnim predstavnikom (MCP), a u skladu sa ovim Sporazumom“ („Opšta načela“, čl. 10.1). Naša delegacija je svojim amandmanima zahtevala da 5 od 21 člana Ustavne komisije imenuju politički predstavnici srpskog naroda u postojećim i novim opštinama sa srpskom većinom („Opšta načela“, čl. 10.2) i, što je još važnije, da nacrt ustava uopšte ne uđe u skupštinsku proceduru ukoliko za to ne bude glasala većina srpskih predstavnika u Ustavnoj komisiji („Opšta načela“, čl. 10.4). Kada je reč o izmenama i dopunama ustava, naša delegacija je svojim amandmanom zatražila da „Ustav ne može biti izmenjen ili stavljen van snage, niti se može usvojiti novi Ustav bez dvotrećinske (2/3) većine glasova skupštinskih poslanika, s tim da ta većina uključuje i dvotrećinsku (2/3) većinu glasova skupštinskih poslanika“ koji predstavljaju Srbe, „kao i dvotrećinsku (2/3) većinu glasova skupštinskih poslanika“ koji predstavljaju manjinske, nealbanske zajednice (Aneks I, čl. 10.1). Iz istih razloga naša delegacija je podnela i amandman kojim se usvojena ustavna rešenja ne mogu menjati referendumom (Aneks I, čl. 3.9).

(b) Prema našem amandmanu na Aneks I, čl. 3.7 Ahtisarijevog predloga, sledeći zakoni se mogu „usvojiti, izmeniti ili staviti van snage“ samo većinom glasova poslanika u Skupštini Kosova i Metohije koja „istovremeno uključuje i većinu glasova“ svih srpskih poslanika, „kao i većinu glasova“ svih poslanika manjinskih, nealbanskih zajednica: „zakoni kojima se ostvaruju prava zajednica i njihovih pripadnika, pored onih prava već sadržanih u Ustavu; zakoni o upotrebi jezika; zakoni o lokalnim izborima; zakoni o zaštiti kulturnog nasleđa; zakoni o slobodi veroispovesti odnosno o sporazumima sa verskim zajednicama; zakoni o obrazovanju; zakoni o upotrebi simbola, uključujući simbole zajednica i o javnim praznicima; zakoni o socijalnoj politici; zakoni o kulturi; zakoni o medijima, uključujući zakone koji sadrže odredbe o dodeli frekvencija za elektronske medije; zakoni o policiji; i zakoni o lokalnom finansiranju“ (čl. 3.7). Drugim rečima, za donošenje ovih zakona potrebna je trostruka većina: većina od ukupnog broja glasova u Skupštini, većina glasova srpskih poslanika i većina glasova poslanika manjinskih, nealbanskih zajednica. Ovo ustavno rešenje predstavlja važno jemstvo da će okvirno zakonodavstvo u oblastima ključnim za srpski predlog decentralizacije biti u skladu

sa vitalnim interesima i potrebama srpskog naroda u pokrajini: bez njega ne bi bilo moguće ostvariti suštinsku decentralizaciju, koja treba da vrati osnovna prava i normalne uslove života Srbima na Kosovu i Metohiji, kao i da obezbedi povratak što većeg broja izbeglica i interno raseljenih lica u pokrajinu.

Važan amandman naše delegacije tiče se i načina izbora predsednika Kosova i Metohije. U Ahtisarijevom predlogu uopšte nije naznačeno kako će se vršiti izbor za ovu važnu funkciju. Prema našem amandmanu, kao i za donošenje gore nabrojanih zakona, za izbor predsednika Kosova i Metohije biće potrebna trostruka parlamentarna većina. On će biti „biran u Skupštini Kosova i Metohije većinom glasova skupštinskih poslanika, s tim da ta većina uključuje i većinu glasova skupštinskih poslanika“ koji predstavljaju Srbe, kao i „većinu glasova skupštinskih poslanika“ koji predstavljaju manjinske, nealbanske zajednice (Aneks I, čl. 4.1). Na ovaj način, Srbi će biti zaštićeni od majorizacije prilikom izbora najvažnije političke ličnosti u pokrajini.

Decentralizacija. Odredbe Ahtisarijevog predloga koje se odnose na decentralizaciju (pre svega u Aneksu III, „Decentralizacija“) rukovode se samo željom da se kroz sistem lokalne samouprave osigura aktivno učešće Srba i pripadnika manjinskih, nealbanskih zajednica u javnim ustanovama od lokalnog značaja, kao i potrebom da se poboljša funkcionisanje javnih službi na lokalnom nivou. Ovako skromni ciljevi decentralizacije u pokrajini nisu bili prihvatljivi za našu delegaciju tokom brojnih pregovora u Beču, pa samim tim ni kada su formulisani u Ahtisarijevom predlogu. Naša delegacija je, nasuprot tome, i tokom čitavog pregovaračkog procesa i brojnim amandmanima na Ahtisarijev predlog zahtevala da se suštinskom decentralizacijom srpskom stanovništvu obezbede institucionalne garantije za opstanak, bezbednost i povratak u pokrajinu. Polazeći od tih ciljeva decentralizacije, već su u Osnovne odredbe ovog Aneksa uneta dva neophodna amandmana: „Lokalna samouprava na Kosovu i Metohiji temeljiće se na potrebi za dodatnim institucionalnim jemstvima i mehanizmima zaštite srpske zajednice i drugih nealbanskih zajednica na Kosovu i Metohiji“ (čl. 1.1a), odnosno „Opštine će imati finansijsku autonomiju zasnovanu na sopstvenim slobodno utvrđenim budžetima i značajnim sopstvenim prihodima“ (čl. 1.2a).

Imajući u vidu značaj decentralizacije za srpsko stanovništvo na Kosovu i Metohiji – bilo da je reč o onom delu koji i danas živi u pokrajini, ili o još većem broju proteranog stanovništva koje želi da se vrati – naša delegacija je odlučno tražila da se čitav Aneks III uključi u budući Ustav Kosova i Metohije, čime bi pravo na decentralizaciju bilo najbolje zaštićeno kako od proizvoljnog tumačenja, tako i od pokušaja pokrajinskih institucija pod albanskom dominacijom da ga direktno krše i ugrožavaju. Ovo je učinjeno odgovarajućim amandmanom na čl. 8 Aneksa I („Ustavne odredbe“).

Na aneks o decentralizaciji naša delegacija je podnela veći broj amandmana, ili, pak, zahtevala brisanje niza odredaba u njemu, s ciljem da novi ustavni oblik decentralizacije zaista osigura ne samo bezbednost i opstanak, već i brz i što masovniji povratak srpskog stanovništva u pokrajinu. Reč je o delovima budućeg Sporazuma koji se tiču (a) proširenih nadležnosti opština i njihove ustavnosudske kontrole; (b) lokalnih finansija; (v) međuopštinske saradnje i obrazovanja Srpskog entiteta; (g) povezanosti većinskih srpskih opština sa institucijama u centralnoj Srbiji; i (d) stvaranja novih opština sa srpskom većinom.

(a) Naša delegacija podnela je veći broj amandmana (na Aneks III, čl. 4 i 7), koji se odnose na proširene nadležnosti opština sa većinskim srpskim stanovništvom. Reč je o nadležnostima u oblastima obrazovanja, kulture, zdravstvene zaštite, socijalnih službi i socijalnih davanja. Ovome treba priključiti i

proširene nadležnosti srpskih opština u pokrajini u oblasti pravosuđa (Aneks IV, čl. 3) i policije (Aneks VIII, čl. 2).

Kada je reč o prve četiri od ukupno šest oblasti proširenih nadležnosti, amandmani naše delegacije obezbeđuju potpunu autonomiju srpskih opština u upravljanju ovim delatnostima, bez bilo kakvog zakonskog ili administrativnog ograničenja od strane pokrajinskih organa. Te oblasti samo se načelno uređuju okvirnim zakonodavstvom pokrajine koje, prvo, utvrđuje isključivo opšte smernice uređenja i, drugo, potpada pod klauzulu o zaštiti vitalnih interesa zajednica utvrđenu našim već pomenutim amandmanom (na Aneks I, čl. 3.7). To, drugim rečima, znači da konkretno i detaljno uređenje tih oblasti i praktično upravljanje njima potpuno samostalno vrše opštine sa srpskom većinom. Jedini oblik pokrajinske kontrole opštinskog uređenja i upravljanja u ovim oblastima sadržan je u mogućnosti ustavnosudskog nadzora nad odlukama opštinskih organa, koje moraju biti u saglasnosti sa odgovarajućim okvirnim zakonodavstvom pokrajine (Aneks III, čl. 6.1a).

Ovakvo određenje proširenih nadležnosti srpskih opština u oblasti obrazovanja, kulture, zdravstvene zaštite, socijalnih službi i socijalnih davanja imalo je za posledicu brisanje niza odredaba u Ahtisarijevom predlogu, gde se pod vidom proširenih nadležnosti u stvari predviđaju samo ograničena i višestruko uslovljena ovlašćenja pojedinih srpskih opština. Naša delegacija zahtevala je i brisanje odredaba u kojima se predviđa upravni nadzor nad ionako ograničenim nadležnostima srpskih opština.

Proširene nadležnosti srpskih opština u oblastima pravosuđa i policije specifične su u odnosu na prethodno navedene. Prema našim amandmanima, skupštine opština sa srpskom većinom nadležne su za izbor sudija opštinskih sudova i opštinskih javnih tužilaca (Aneks IV, čl. 3a). One su, takođe, nadležne za izbor komandira lokalnih policijskih stanica (Aneks VIII, čl. 2.6). Osim toga, prema našem amandmanu na čl. 2.5 ovog Aneksa, „pokrajinske ili specijalne policijske snage Kosova i Metohije imaće pravo da uđu na teritoriju većinskih srpskih opština samo u tačno naznačenim okolnostima koje će biti utvrđene okvirnim zakonom o policiji, navedenim u Aneksu I, čl. 3.7“.

(b) U oblasti lokalnih finansija naši amandmani su bili rukovođeni idejom o što većoj budžetskoj autonomiji većinskih srpskih opština što, s jedne strane, podrazumeva njihovo pravo na slobodno utvrđivanje veličine opštinskog budžeta (Aneks III, čl. 8.1), a s druge strane, njihovo pravo na raspolaganje većim brojem izvora oporezivanja u odnosu na Ahtisarijev predlog (Aneks III, čl. 8.2).

(v) Budući da Evropska povelja o lokalnoj samoupravi predviđa mogućnost osnivanja međuopštinskih udruženja, naša delegacija se založila da se ovakav vid institucionalizovane saradnje među srpskim opštinama u pokrajini svakako nađe u ovom delu Sporazuma. U ovom slučaju nije bilo većeg protivljenja ni sa albanske strane ni sa strane Specijalnog izaslanika GS UN. Međutim, na njihovo složno protivljenje naišao je naš predlog o osnivanju Srpskog entiteta, tako da je on morao da bude uveden putem posebnog amandmana. Prema tom amandmanu (sadržanom u dodatnom članu 9a Aneksa III), pravo na osnivanje Srpskog entiteta zasnovano je na potrebi obezbeđenja jedinstvenog načina zaštite, zastupanja i unapređenja srpskih interesa u pokrajini. Srpski entitet sastojao bi se od četrnaest većinskih srpskih opština, kao i od zaštitnih zona oko manastira i crkava Srpske pravoslavne crkve definisanih u Aneksu V („Versko i kulturno nasleđe“). Predviđeno je i osnivanje Veća Srpskog entiteta, koje bi neposredno zastupalo osnovne interese srpske zajednice u pokrajini.

(g) Ahtisarijev predlog predvideo je samo veoma kontrolisanu saradnju srpskih većinskih opština sa institucijama Republike Srbije, gde svaki oblik

saradnje podleže političkoj ili sudskoj kontroli odgovarajućih institucija u pokrajini. Time se ovakvoj saradnji daje forma ograničene finansijske i tehničke pomoći koju jedna država može da pruži nekim opštinama u drugoj državi. Amandmanima naše delegacije (koji su samo ponovili naš stav dosledno zastupan u svim fazama bečkih pregovora) ovaj vid saradnje, svojstven današnjim međudržavnim odnosima, preoblikovan je u normalnu pomoć države određenim opštinama u njenoj autonomnoj pokrajini, i to ne samo u oblasti finansijske i tehničke, već i u oblasti stručne i kadrovske pomoći (Aneks III, čl. 10.1). Što se tiče organa Kosova i Metohije, predviđeno je jedino da pokrajinsko ministarstvo za lokalnu upravu dobija redovne izveštaje većinskih srpskih opština o obavljenoj saradnji sa institucijama Republike Srbije (Aneks III, čl. 10.2).

(d) Već je pomenuto da je naša delegacija tokom bečkih pregovora o decentralizaciji, a zatim i u odgovarajućim amandmanima na tekst Ahtisarijevog predloga predvidela postojanje četrnaest (14) opština sa većinskim srpskim stanovništvom. Pored pet (5) već postojećih (Zubin Potok, Zvečan-Mitrovica – tj. Zvečan proširen Severnom Mitrovicom, Leposavić, Štrpce, Novo Brdo – prošireno jednim brojem katastarskih jedinica), treba osnovati još devet (9) takvih opština (Kusce-Ranilug, Parteš i Klokot-Vrbovac u Kosovskom Pomoravlju; Gračanicu, Lipljan i Obilić na centralnom Kosovu; Osojane, Goraždevac i Veliku Hoću u Metohiji). Uz opravdane izuzetke Goraždevac i Veliku Hoću, svi ovi predlozi zasnovani su na preciznim i na pregovorima prihvaćenim kriterijima za osnivanje novih opština, koji podrazumevaju najmanje 5000 stanovnika, normalnu geografsku povezanost, ekonomsku i socijalnu održivost, kao i oko 75% većinskog stanovništva. Osim toga, naša delegacija predložila je i mnogo jednostavniju proceduru i kraće vreme za osnivanje novih srpskih opština od onih koji se nalaze u Ahtisarijevom predlogu (Aneks III, čl. 12.1 i 12.2). Najzad, naša delegacija izložila je i konkretan predlog za uspostavljanje novih opštinskih granica, sadržan u Prilogu uz Aneks III. Tu su pobrojane ne samo sve većinske srpske opštine – postojeće, postojeće i proširene, i nove – već i sve katastarske jedinice koje bi ušle u sastav tih opština.

Prava zajednica. Ahtisarijev predlog se u posebnom Aneksu bavi pitanjem prava zajednica i njihovih pripadnika. Ovaj Aneks sadrži niz načelno prihvatljivih odredaba koje treba da štite pripadnike pojedinih zajednica od diskriminacije i asimilacije. Na primer: „Svaki pripadnik zajednice imaće pravo da slobodno izabere da se prema njemu postupa ili ne postupa kao prema pripadniku te zajednice, i neće biti nikakve diskriminacije zbog tog izbora ili ostvarivanja prava povezanih sa tim izborom.“, odnosno „pripadnici zajednica imaće pravo da slobodno izražavaju, neguju i razvijaju svoj identitet i odlike pripadnosti zajednici.“ (Aneks II, čl. 1.2 i čl. 1.3). Ovakvim i sličnim odredbama u načelu se nema šta zameriti, pa ih je naša delegacija stoga i prihvatila, ali treba reći da takva potpuno apstraktna jemstva određenih prava i sloboda u prilikama kakve vladaju, i još će dugo vladati na Kosovu i Metohiji neće moći da ispune svoju svrhu bez mnogo opipljivijih institucionalnih garantija za srpski narod u pokrajini i druge nealbanske zajednice. Takve institucionalne garantije predviđene su amandmanima naše delegacije na Aneks I („Ustavne odredbe“) i Aneks III („Decentralizacija“), i samo uz njih prava zajednica i njihovih pripadnika o kojima se govori u ovom Aneksu imaće stvarnu važnost.

Pravosudni sistem. Pored zahteva vezanih za opštinsko sudstvo i tužilaštvo, o kojima je već bilo reči, naša delegacija je u Beču podnela i niz drugih amandmana na Aneks I, čl. 6 („Ustavni sud i pravosudni sistem“) i Aneks IV („Pravosudni sistem“), koji se tiču sudija i tužilaca okružnih sudova i okružnih javnih tužilaštava u pokrajini, sudija Vrhovnog suda odnosno Ustavnog suda Kosova i Metohije i Pravosudnog saveta Kosova i Metohije. Svrha tih amandmana je da se u svim ovim telima obezbedi ravnopravna zastupljenost predstavnika srpskog naroda u

pokrajini, kako bi se – koliko je tim putem moguće – sprečila dosadašnja diskriminacija prema Srbima u pravosudnom sistemu u pokrajini.

Svojina i privatizacija. Naporedo sa proterivanjem srpskog stanovništva sa Kosova i Metohije tekao je i proces bespravnog oduzimanja javne i privatne imovine na svim nivoima. Nepokretna i pokretna imovina proteranih Srba jednostavno je otimana – u srpske kuće i stanove useljavali su se Albanci, a pokretna imovina pljačkana je ili uništavana. Privremene institucije samouprave i međunarodna uprava, sa svoje strane, preuzele su kontrolu nad svom javnom i društvenom svojinom u pokrajini i, služeći se različitim sredstvima sumnjive legalnosti, pokušali su da faktički ukinu svojinska prava zakonitih vlasnika. Reagujući na ovakvo stanje stvari, naša delegacija podnela je sledeća dva amandmana na Aneks VII („Svojina i arhivi“), koja se tiču zaštite zakonito stečene svojine: „Zakonitost sticanja svojine na Kosovu i Metohiji utvrđuje se na osnovu zakonodavstva važećeg u trenutku sticanja. Zakonito stečena svojina na Kosovu i Metohiji biće zaštićena u skladu s međunarodnim standardima i praksom koja uključuje praksu Evropskog suda za ljudska prava, ali se ne ograničava na nju.“ (čl. 0.1), odnosno „Tamo gde je svojina vlasnika sa Kosova i Metohije zaštićena Evropskim sudom za ljudska prava, naknada nanete štete biće obaveza Kosova i Metohije. Međunarodni civilni predstavnik (MCP) će, gde je to neophodno, obezbediti da vlasti Kosova i Metohije efikasno sprovedu odluke međunarodnog suda.“ (čl. 0.2).

Kada je reč o delovima javnih preduzeća Republike Srbije na teritoriji pokrajine, UNMIK ih je bespravno izdvojio i od njih obrazovao nova javna preduzeća Kosova, bez ikakvog valjanog pravnog obrazloženja. Ahtisarijevim predlogom u punoj meri se prihvata ova situacija, pa je naša delegacija – braneći javnu svojinu čiji status ničim nije izmenjen uvođenjem međunarodne uprave u pokrajinu – tražila da se Ahtisarijeve odredbe o javnim preduzećima brišu i zamene sledećim amandmanima: „Sve odluke na osnovu kojih su na Kosovu i Metohiji javna preduzeća osnovana odvajanjem delova javnih preduzeća Republike Srbije biće pravno ništavne.“ (čl. 1.1), odnosno „Kompanijama delom u javnom a delom u privatnom vlasništvu (na primer, Telekom Srbija A.D.), a koje su bez pravnog osnova i naknade bile lišene svojine i prava poslovanja u oblastima poput telekomunikacija, ta svojina i pravo biće vraćeni. U slučajevima gde povraćaj nije moguće izvršiti, biće data puna naknada.“ (čl. 1.2).

Na potpuno isti način naša delegacija se založila da se isprave rezultati dosadašnje privatizacije u pokrajini, kojom je niz društvenih preduzeća privatizovan ispod svoje stvarne tržišne vrednosti, pa je u tom smislu podnela sledeći amandman: „Društvenim preduzećima (DP) i preduzećima u javnom vlasništvu (PJV) iz Centralne Srbije i Vojvodine, kao i sa Kosova i Metohije, biće data puna naknada za njihov akcijski kapital u društvenim preduzećima na Kosovu i Metohiji koja su privatizovana preko PAK-a. U ovakvim slučajevima, pitanjima svojine i presuđivanja zahteva u vezi s njom baviće se Specijalno veće u Vrhovnom sudu Kosova i Metohije.“ (čl. 2.1a). Dodatnim amandmanima (na čl. 2.2) zatraženo je da u dalji proces privatizacije u pokrajini bude uključena i Agencija za privatizaciju Republike Srbije, kao i predstavnici lokalne samouprave iz opština na čijoj se teritoriji nalaze data preduzeća.

Najzad, da bi se zaštitila nepokretna imovina proteranih vlasnika, koji nisu imali i još uvek nemaju uslova da traže njen povraćaj zakonskim putem, naša delegacija podnela je i sledeća dva amandmana na Aneks VII: „Održaj kao način sticanja prava svojine nad nepokretnom imovinom neće biti dozvoljen u slučajevima kada su vlasnici bili lišeni imovine bez svoje saglasnosti posle 10. juna 1999. godine.“ (čl. 4a.1), odnosno „Rok zastarevanja u sudskom, upravnom i drugom sličnom postupku neće važiti nigde gde nije postojao slobodan pristup relevantnim institucijama.“ (čl. 4a.2).

Međunarodni dug. Imajući u vidu veoma široku suštinsku autonomiju koju Republika Srbija predlaže kao rešenje statusa, naš pregovarački tim je u načelu prihvatio da se deo međunarodnog duga naše zemlje vezan za pokrajinu prenese na Kosovo i Metohiju. To se, međutim, može učiniti samo u skladu sa načelima raspodele duga koja ne dovode u pitanje suverenitet i teritorijalni integritet Republike Srbije. U tom smislu je naša delegacija u Beču odbacila odredbu Ahtisarijevog predloga po kojoj bi se deo relevantnog duga raspodelio uzimajući u obzir „načela primenjena prilikom alokacije suverenog duga SFR Jugoslavije“ (Aneks VI, čl. 1.1b). Umesto toga, našim amandmanima je predloženo da se raspodela duga izvrši u skladu sa sledećim načelima: „Alocirani spoljni dug će postati obaveza Kosova i Metohije kad god se krajnji korisnik nalazi na Kosovu i Metohiji“, odnosno „Nealocirani spoljni dug će biti raspodeljen između strana po ključu koji će se utvrditi dogovorom dveju strana u saglasnosti sa MMF-om“ (amandmani na čl. 1.1a i 1.1b). U konačnoj verziji Ahtisarijevog predloga ovi naši amandmani su prihvaćeni. Treba ipak reći da je naša delegacija predložila još nekoliko amandmana kojima se preciziraju obaveze prilikom servisiranja duga (čl. 2.1a, 2.1b i 2.1v) i modaliteti plaćanja obaveza Kosova i Metohije prema budžetu Republike Srbije (čl. 4), koji nisu prihvaćeni, ali na kojima će naša strana svakako insistirati u svim daljim dogovorima o ovom pitanju.

Položaj Srpske pravoslavne crkve i zaštita srpskog verskog i kulturnog nasleđa. Od juna 1999. godine do danas, na Kosovu i Metohiji spaljeno je ili porušeno 150 pravoslavnih crkava i manastira, potpuno ili delimično je uništeno 165 grobalja, a s proterivanjem većeg dela srpskog naroda iz pokrajine i Srpska pravoslavna crkva morala je da napusti mnoga mesta svog vekovnog postojanja. Ipak, uprkos progonu stanovništva, monahinje i monasi – živeći pod izuzetno teškim uslovima i stalno izloženi opasnosti albanskog nasilja – ostali su i tamo gde Srba više nema, pre svega u Pečkoj Patrijaršiji i Visokim Dečanima, više zahvaljujući svojoj hrabrosti i požrtvovanju nego nesigurnoj zaštiti međunarodne uprave u pokrajini. Ahtisarijev predlog (Aneks V, „Versko i kulturno nasleđe“) sadrži niz odredaba koje bi u načelu trebalo da omoguće da se Srpskoj pravoslavnoj crkvi na Kosovu i Metohiji vrate normalni uslovi života i rada.⁴ Na primer: „Kosovo će priznati Srpsku pravoslavnu crkvu na Kosovu, uključujući manastire, crkve i ostale objekte koji se koriste u verske svrhe kao integralni delo Srpske pravoslavne crkve sa sedištem u Beogradu.“ (čl. 1.2); „Kosovo će poštovati naziv i unutrašnju organizaciju Srpske pravoslavne crkve uključujući njenu hijerarhiju i aktivnosti.“ (čl. 1.3); „Kosovo će jamčiti da će sva pokretna i nepokretna imovina, kao i sva druga sredstva Srpske pravoslavne crkve biti nepovrediva i da neće podlegati eksproprijaciji.“ (čl. 1.4); „Srpska pravoslavna crkva na Kosovu potpuno neometano će upravljati svojom imovinom i kontrolisati pristup svojim objektima.“ (čl. 1.5). Uz odgovarajuće amandmane, koji se tiče naziva pokrajine („Kosovo i Metohija“), sedišta SPC („u Beogradu i Peći“), i zamene termina „priznati“ terminom „poštovati“ u čl. 1.2, naša delegacija prihvatila je ove odredbe.

Kada je međutim, trebalo formulisati konkretna rešenja koja bi omogućila da se dobre namere sadržane u tim odredbama prevedu u delo, Ahtisarijev predlog pokazao se sasvim neadekvatan. Ova ocena se, na žalost, odnosi na sva ključna pitanja čije je rešenje neophodno da bi Srpska pravoslavna crkva mogla neometano da deluje u pokrajini, da istinski upravlja svojom imovinom, i da njene crkve i manastiri u punoj meri budu zaštićeni. Ovde ćemo se posebno zadržati na (a) režimu bezbednosti za najznačajnije crkve, manastire i kulturne spomenike, (b) uspostavljanju zaštitnih zona oko takvih objekata, (v) broju i veličini

---

⁴ To su sve odredbe čije se važenje u danasšnjim civilizovanim društvima podrazumeva: sama činjenica da ih je bilo potrebno izričito formulisati rečito svedoči o položaju SPC u pokrajini posle 1999. godine.

tih zaštitnih zona, (g) povraćaju imovine Srpskoj pravoslavnoj crkvi i (d) pitanju stvarnog poštovanja jemstava datih Srpskoj pravoslavnoj crkvi i sprovođenja u delo svih dogovorenih mera zaštite njenih crkava i manastira.

(a) Prema Ahtisarijevom predlogu, „glavnu odgovornost za bezbednost verskog i kulturnog nasleđa Kosova“, uključujući i srpsko versko i kulturno nasleđe, imaće Kosovska policijska služba (KPS). Međunarodne vojne snage obezbeđivale bi, i to samo na neko vreme, svega osam pravoslavnih manastira (Gračanicu, Devič, Zočište, Svete Arhangele, Budisavce, Gorioč i Pečku Patrijaršiju) i memorijalni kompleks na Gazimestanu. Umesto ovog potpuno neadekvatnog rešenja, naša delegacija iznela je u formi amandmana sledeći predlog:

„Glavnu odgovornost za bezbednost verskog i kulturnog nasleđa na Kosovu i Metohiji imaće Međunarodno vojno prisustvo (MVP). MVP će na ovom zadatku tesno sarađivati sa Osobljem iz Republike Srbije (ORS), koje će se vratiti da bi bilo prisutno na mestima srpskog verskog i kulturnog nasleđa, u skladu sa rezolucijom 1244 (1999) Saveta bezbednosti UN, Aneks II, tačka 6. ORS će u svom sastavu imati samo policajce posebno obučene da obezbeđuju crkve, manastire, kulturne i istorijske spomenike.“ (Aneks V, čl. 3.1.1)

Sledećim amandmanom naše delegacije (čl. 3.1.2) precizirano je da će, „za sve vreme trajanja mandata Međunarodnog vojnog prisustva“, međunarodne vojne snage zajedno sa našim policijskim osobljem obezbeđivati „manastir Gračanicu, manastir Devič, manastir Zočište, crkvu Bogorodice Ljeviške, manastir Sveti Arhangele, crkvu Svetog Spasa, Vladičanski Dvor sa crkvom Svetog Đorđa (Prizren), Pravoslavnu Bogosloviju Svetog Ćirila i Metodija (Prizren), manastir Budisavce, manastir Gorioč, manastir Sokolicu, manastir Draganac, manastir Visoki Dečani, Pečku patrijaršiju i memorijalni kompleks na Gazimestanu“. Naša delegacija isto tako je tražila (čl. 3.1.2a), imajući u vidu da „SPC namerava da obnovi najvažnije crkve i manastire najvećim delom uništene 1999. godine, kao i da je za njihovu obnovu neophodno da prestane dalje vandalsko sknavljenje tih objekata“, da međunarodne vojne snage i naše policijsko osoblje „na adekvatan način obezbeđuju i manastir Svetog Marka sa Isposnicom Svetog Petra Koriškog, manastir Svete Trojice u Mušutištu, crkvu Bogorodice Odigitrije u Mušutištu, manastir Binač, manastir Dolac, manastir Svetog Uroša u Gornjem Nerodimlju i crkvu Svetog Nikole u Đurakovcu“.

(b) Tokom bečkih pregovora, i predstavnici Privremenih institucija samouprave u pokrajini i Specijalni izaslanik GS UN Ahtisari izrazili su spremnost da se oko najvažnijih pravoslavnih crkava i manastira i srpskih kulturnih spomenika obrazuju zaštitne zone čiji bi cilj bio da se „obezbedi mirno postojanje i funkcionisanje zaštićenih objekata; očuva njihovo istorijsko, kulturno i prirodno okruženje, uključujući monaški način života sveštenstva i monaštva“; i da se „spreče negativne pojave oko njih, a da se istovremeno obezbede najbolji mogući uslovi za harmoničan i održiv razvoj zajednica na područjima oko tih objekata“ (Aneks V, čl. 4.1). Ovako formulisanim ciljevima nema se mnogo šta zameriti, ali su ograničenja komercijalnih i drugih aktivnosti (naročito izgradnje) u zaštitnim zonama nedovoljna da bi ti ciljevi zaista bili ostvareni. Dovoljno je navesti samo jedan primer. Umesto da se predvidi (kao što je to učinila naša delegacija svojim amandmanima na čl. 4.1.1-4.1.2) da se u zaštitnim zonama zabrani svaka veća, a pogotovu komercijalna izgradnja, u Ahtisarijevom predlogu dopušta se i komercijalna i privatna izgradnja pod uslovom da nije reč o „strukturama ili građevinama koje svojom visinom nadmašuju manastire, crkve i kulturne spomenike koji su pod zaštitom“ (čl. 4.1.2).

(v) Naša delegacija je na bečkim pregovorima u julu 2006. godine podnela sopstveni predlog za uspostavljanje zaštitnih zona oko crkava, manastira i kulturnih spomenika na Kosovu i Metohiji. Predlog je dat u obliku veoma preciznog i

stručno uverljivo obrazloženog elaborata kojim se traži da se zaštitne zone uspostave oko nekoliko posebnih kategorija objekata (Lista svetske kulturne i prirodne baštine, Crkve i isposnice u roju, Manastiri, Crkve, Grad Prizren, ostalo kulturno i duhovno nasleđe). Samo deo objekata za zaštitu sa ovog veoma pažljivo pripremljenog spiska unet je u Ahtisarijev predlog, a da ničim nije obrazloženo zašto su bitno smanjeni i broj objekata i, naročito, veličina zaštitnih zona oko njih. Posebno treba podvući veliko i opravdano nezadovoljstvo Srpske pravoslavne crkve ovakvim rešenjem, kojim se dovodi u pitanje opstanak nekih od najvažnijih mesta srpske vere i kulture na Kosovu i Metohiji.

(g) Naša delegacija je u svim fazama bečkih pregovora ukazivala na činjenicu da siguran život i nesmetano delovanje Srpske pravoslavne crkve na Kosovu i Metohiji traže da joj se vrati bar deo njene imovine koja je bila nacionalizovana ili na drugi način oduzeta posle 1945. godine. Uviđajući teškoće koje se u svim zemljama u tranziciji javljaju u vezi sa denacionalizacijom, naša strana je već na početku pregovora o zaštiti srpskog verskog i kulturnog nasleđa iznela jedan kompromisan predlog kojim bi se na obostrano prihvatljiv način rešilo ovo pitanje. Taj predlog, na žalost, nije bio prihvaćen, ali ga je – u dogovoru sa Srpskom pravoslavnom crkvom – naša delegacija obnovila i precizirala sledećim amandmanom na Ahtisarijev tekst:

„Pored zakona o povraćaju imovine, navedenog u Aneksu XII, čl. 2.13 ovog Sporazuma, koji će sadržati opšte odredbe o povraćaju imovine nacionalizovane ili na bilo koji drugi način eksproprisane od komunističkog režima, za nekadašnju imovinu Srpske pravoslavne crkve nacionalizovanu odnosno eksproprisanu posle 1945. godine važiće sledeće: a) Pod uslovom da je ta imovina danas u javnom vlasništvu i da ulazi u zaštitne zone naznačene u čl. 4 ovog Aneksa, vlasti Kosova i Metohije će *ili* preduzeti mere da vrate tu imovinu Srpskoj pravoslavnoj crkvi, kao njenom zakonitom ranijem vlasniku, odmah po stupanju na snagu ovog Sporazuma; b) *ili* će, ako odluče da to ne učine u roku od 30 dana po stupanju na snagu ovog Sporazuma, biti u obavezi da Srpskoj pravoslavnoj crkvi ponude da otkupi tu imovinu po njenoj sadašnjoj tržišnoj vrednosti, s tim što tu vrednost treba da u roku od dodatnih 45 dana proceni Specijalna komisija koju čine tri (3) stručnjaka, u konsultacijama sa MCP-om. Tu Specijalnu komisiju imenovaće Savet za sprovođenje i praćenje, koji se pominje u čl. 5 ovog Aneksa.“ (Aneks V, čl. 4a).

(d) Prema našem predlogu suštinske autonomije za Kosovo i Metohiju, zaštita srpskog verskog i kulturnog nasleđa jedna je od nadležnosti koje Republika Srbija zadržava za sebe, ne prepuštajući njeno vršenje pokrajinskim organima. Zbog toga su amandmanima naše delegacije (na čl. 5 Aneksa V) bitno izmenjene odredbe koje se tiču načina osnivanja, sastava, ovlašćenja i rada posebnog Saveta za sprovođenje i praćenje dogovorenih mera za zaštitu srpskog verskog i kulturnog nasleđa. To telo treba da bude formirano na osnovu Posebnog sporazuma između Republike Srbije i Međunarodnog civilnog predstavnika (amandman na čl. 5.1), jasnu većinu u njemu moraju činiti predstavnici Srpske pravoslavne crkve i institucija Republike Srbije (amandman na čl. 5.3), a njime bi predsedavao „funkcioner koga bude imenovala Vlada Republike Srbije“ (amandman na čl. 5.2). Samo na taj način biće moguće da se u punoj meri obezbedi poštovanje opštih jemstava datih Srpskoj pravoslavnoj crkvi i sprovođenje dogovorenih a preko potrebnih mera zaštite njenih objekata.

Među izmenama koje je Ahtisari uneo u svoj predlog *posle* 2. marta 2007. godine, dakle po završetku bečkih pregovora, nalazi se i sledeća odredba uneta u Aneks V: „Kosovo će se konsultovati sa Srpskom pravoslavnom crkvom u pogledu promocije srpskog pravoslavnog nasleđa u turističke, naučne, obrazovne i druge javne svrhe“ (čl. 1.7). Ovakva formulacija, koja jasno daje do znanja da će

vlasti u Prištini u nizu pitanja odlučivati o sudbini srpskog verskog i kulturnog nasleđa, a da će Srpska pravoslavna crkva pri tom biti samo „konsultovana“, suštinski je neprihvatljiva i za SPC i za Republiku Srbiju.

Zaključak. Uz Platformu Državnog pregovaračkog tima o budućem statusu Kosova i Metohije, Amandmani koje je naša delegacija podnela na bečkim pregovorima od 21. februara do 2. marta 2007. godine najobuhvatnija su i najpreciznija formulacija srpskih pogleda na budući status pokrajine. Oni u sažetom obliku ponavljaju niz stavova koje je naša delegacija prethodno iznosila na bečkim pregovorima, kako u pismenom tako i u usmenom obliku, a u nekim važnim pitanjima kao što su sadržina budućeg ustava pokrajine, kosovski sektor bezbednosti ili međunarodno civilno i vojno prisustvo – koja je Ahtisari sve do 21. februara 2007. odbijao da stavi na dnevni red pregovora – prvi put formulišu stav Republike Srbije u datoj oblasti. Utoliko je osnovano zaključiti da je Državni pregovarački tim dobro iskoristio priliku koju mu je pružila ova poslednja i po mnogo čemu najozbiljnije organizovana runda bečkih pregovora. Naša delegacija je precizno iznela stav Republike Srbije o svim bitnim aspektima budućeg statusa Kosova i Metohije, kao autonomne pokrajine u sastavu Srbije, i time je postavila solidnu osnovu za dalju pregovaračku i diplomatsku aktivnost naše zemlje.

Ovome svakako treba dodati da su svojim istupanjima u Beču 10. marta 2007. godine, na sastanku kojim je okončana prva faza čitavog procesa pregovora o budućem statusu Kosova i Metohije, predsednik Republike Srbije Boris Tadić i predsednik Vlade Republike Srbije Vojislav Koštunica na autoritativan način još jednom potvrdili poziciju koju je naša delegacija zastupala u Beču od 21. februara do 2. marta.

Tu poziciju su koordinatori Državnog pregovaračkog tima, Leon Kojen i Slobodan Samardžić, direktno izneli i na sastancima koje su, od 19. do 22. marta, imali u Njujorku sa ambasadorima zemalja članica Saveta bezbednosti UN (Rusija, Kina, SAD, Velika Britanija, Indonezija, Južnoafrička Unija, Kongo Brazavil, Gana, Belgija, Slovačka i Peru), kao i na posebnom sastanku sa većim brojem ambasadora Afričke Unije, grupacije koja okuplja afričke zemlje članice UN. Ovi kontakti su jasno nagovestili ono što se ubrzo potvrdilo prilikom posete Misije Saveta bezbednosti UN našoj zemlji (26. do 28. aprila 2007) – da postoje veoma ozbiljne razlike među članicama SB UN u odnosu na budući status Kosova i Metohije, tolike da je praktično isključeno da Ahtisarijev predlog rešenja postane osnova nove rezolucije SB koja bi zamenila važeću Rezoluciju 1244 (1999) i otvorila put nezavisnosti Kosova i Metohije. Ova činjenica, recimo to na kraju, pruža još jednu potvrdu ispravnosti osnovnog stava Rezolucije Narodne skupštine od 14. februara 2007, kao i stavova koje je, postupajući u skladu sa mandatom definisanim tom Rezolucijom, naša delegacija dosledno zastupala na pregovorima u Beču od 21. februara do 2. marta 2007. godine.

**GOVOR PREDSEDNIKA VLADE SRBIJE VOJISLAVA KOŠTUNICE
NA ZAVRŠNOJ RUNDI PREGOVORA U BEČU
10. MARTA 2007. GODINE**

Gospodine predsedavajući, poštovane gospođe i gospodo,

Uveren sam da je danas pred nama velika zajednička obaveza da pronađemo pravi put za rešenje uređenja pokrajine Kosovo i Metohija. Svaka pogrešna odluka neizbežno će imati dalekosežne posledice po Srbiju, ali i za čitav region Balkana. To drugim rečima znači da bi svaka pogrešna odluka predstavljala opasan presedan za celokupni međunarodni poredak.

Mi smo danas još u prilici da zajedničkom odlukom proces rešavanja kosmetskog pitanja usmerimo u pravcu pronalaženja kompromisnog i pravičnog rešenja koje će obezbediti mirnu i sigurnu budućnost svima na Kosovu, celoj Srbiji, ali i širem području.

Pred nama je predlog koji je sačinio specijalni izaslanik Marti Ahtisari. Današnji sastanak bi ispunio svoj najveći cilj ako bismo uspeli da se dogovorimo da daljim zajedničkim radom ponuđeni predlog prilagodimo postojećim temeljnim normama međunarodnog prava, Povelji UN, Ustavu Republike Srbije i, naravno, realnim interesima kako Albanaca tako i Srba na Kosovu i Metohiji. Svi smo svesni da to iziskuje veliki trud, izuzetno strpljenje, postojanje dobre volje, ali moramo znati i da nas jedino takav pristup vodi sporazumu, miru i stabilnosti.

Srbija ima obavezu da konstatuje činjenicu da, u formi u kojoj nam je predložen, predlog gospodina Ahtisarija u mnogim svojim odredbama neposredno krši suverenitet i teritorijalni integritet Srbije, prekraja njene međunarodne granice, deli njenu teritoriju i zapravo omogućava da se otimanjem 15 odsto teritorije Srbije stvori još jedna albanska država na Balkanu.

To znači da je ovim predlogom, umesto da se reši uređenje pokrajine Kosovo i Metohija, zapravo otvoreno pitanje državnog statusa Srbije, što smatramo potpuno protivpravnim i nelegitimnim postupkom. Zato je i Skupština Srbije donela odluku da se odbacuju svi stavovi iz predloga gospodina Ahtisarija kojima se krši suverenitet i teritorijalni integritet Srbije. Ta odluka Narodne skupštine je konačna i neopoziva.

Svesna svoje odgovornosti, Srbija i na ovom sastanku saopštava svoj stav i potvrđuje punu rešenost da ne odustane od upornog nastojanja da se dođe do pravog, sporazumnog i jedino održivog rešenja. Istovremeno, kao slobodna i suverena zemlja, Srbija saopštava da sa podjednakom čvrstinom odbacuje svako nametnuto rešenje. Mi na vreme upozoravamo da je svaki pokušaj nametanja rešenja jednoj slobodnoj državi ravan pravnom nasilju i da predstavlja apsolutno nedopustiv način rešavanja postojećih problema.

Takođe, Srbija upozorava da je ona jedna od država osnivača UN i punopravna članica svetske organizacije, i da samim tim za nju bezrezervno važi Povelja UN, kao uostalom i Završni akt iz Helsinkija. Srbija ukazuje na činjenicu da se, od kada postoje UN i od kada je na snazi Povelja UN, još nikada nije dogodilo da se jednoj državi članici otme značajan deo njene teritorije. Otimanje Kosova od Srbije predstavljao bi najopasniji mogući presedan u istoriji UN.

Bez obzira na to koliko se puta bude ponavljalo da je slučaj Kosova jedinstven, elementarni realizam i, najzad, zdrav razum govore da to nije istina. Skoro da je i suviše govoriti da niko danas ne može do kraja da sagleda sve destruktivne posledice po stabilnost odnosa u savremenom svetu ukoliko bi se u ovom slučaju pribeglo ovakvom naopakom rešenju. Zato Srbija poziva sve države da daju svoj

doprinos sprečavanju ovako opasnog razvoja događaja i da se odupru stvaranju presedana koji će sutra proizvesti nova prekrajanja granica i ugroziti temelje na kojima počiva celokupni međunarodni poredak.

Srbija ima obavezu da upozori i na još jednu izuzetno važnu činjenicu. Do sada nije bilo nijednog iole ozbiljnog pokušaja da se pruži obrazloženje i ponude argumenti zašto Kosovo treba da bude nezavisno, zašto bi se Srbiji otimala teritorija, zašto je neophodno da albanska nacionalna manjina stvara još jednu albansku državu, zašto se krše Povelja UN i Ustav Srbije, zašto se, najzad, stvara jedan tako opasan presedan u međunarodnim odnosima.

Umesto argumenata, sve češće se pominju pretnje separatista da će pribeći otvorenom nasilju ako pokrajina ne dobije nezavisnost. Cela međunarodna zajednica danas mora otvoreno da se suoči sa ovim izazovom. Njena je obaveza da, radi budućnosti sveta u kojem živimo, odlučno i beskompromisno odgovori da se pred pretnjom terorom nikada i ni po koju cenu ne sme ustuknuti. Takvi ustupci ne samo što nisu rešenje, čak ni na kratak rok, nego neizbežno promovišu nasilje kao sredstvo ostvarenja političkih ciljeva. I utoliko, poštovana gospodo, braneći svoj teritorijalni integritet, Srbija brani principe na kojima počiva ništa manje nego mir u svetu.

Svima je dobro poznato da je stotine hiljada Srba proterano sa Kosova i Metohije i da je u poslednjih pola veka radikalno promenjena struktura stanovništva u pokrajini. Poznato je da je ne baš tako davno, posle Drugog svetskog rata, u pokrajini živelo 30 odsto Srba i da je taj broj delovanjem separatista i proterivanjem Srba danas ekstremno smanjen. To najbolje svedoči da se u osnovi ideje nezavisnog Kosova nalazi projekat etnički čistog Kosova i Metohije i to je ključni razlog zašto separatisti, i pored prisustva međunarodne misije u pokrajini, sistematski sprečavaju povratak stotine hiljada prognanika.

Umesto bilo kakvih nagoveštaja da bi pretnje, progoni i nasilje separatista mogli biti nagrađeni stvaranjem druge albanske države na teritoriji Srbije, danas mora biti usvojen zajednički stav da nasilje može proizvesti samo jednu jedinu posledicu, a to je da svako ko posegne za nasiljem, u ovom slučaju etnički motivisanim nasiljem, mora biti najstrože kažnjen. To kažem zato što to do sada nije bio slučaj i pored međunarodnog prisustva na Kosovu. A to opet znači i da međunarodna zajednica za ovakvo stanje snosi ne mali deo odgovornosti. O toj odgovornosti svedoči i specijalni izaslanik Kai Eide u svom izveštaju Savetu bezbednosti UN od 24. oktobra 2005.

Vama je svima dobro poznato da Srbi i Albanci vekovima žive zajedno na Kosovu i Metohiji. Duga istorija našeg zajedničkog života, iako teška u pojedinim periodima, ne može se pojednostaviti i svesti na jednostrane i brzoplete zaključke. U svakom slučaju, za Srbiju je i u moralnom i u političkom smislu nedopustiv zaključak da Srbi i Albanci ne mogu da žive zajedno i da se mora uvažiti ultimativni stav separatista da Albanci na Kosovu ne mogu da žive zajedno sa Srbima u Srbiji. I to je, gospodine predsedavajući, u drastičnoj suprotnosti sa vrednostima na kojima počiva savremeni svet, mislim pre svega na multietničnost.

Srbija zbog toga predlaže da gospodin Ahtisari i svi mi zajedno usmerimo sve snage na pronalaženje rešenja koje će prvi put uspostaviti uređenje pokrajine na istinskim demokratskim načelima. Ekstremna rešenja, presedani i eksperimenti moraju biti zaboravljeni i ustupiti mesto proverenim i evropskim modelima rešavanja manjinskih pitanja. Suštinska autonomija za pokrajinu Kosovo i Metohija nije prazna reč ni floskula, već najbolji i najsigurniji način da albanska nacionalna manjina u pokrajini upravlja svojim životom i svojom budućnošću onako kako smatra da je to u njenom najboljem interesu. Suštinska autonomija je realno rešenje i ono je usmereno protiv svakog ekstremnog rešenja. To je rešenje realno pre svega zato što je saglasno Povelji UN i najvažnijim načelima međunarodnog prava.

Nema boljeg trenutka od današnjeg da kosovsko pitanje najzad sagledamo onako kako nam nalaže Rezolucija 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, važeći dokument koji obavezuje svakoga od nas koji ovde razgovaramo. Poznato je da Rezolucija 1244 izričito potvrđuje suverenitet i teritorijalni integritet i nepovredivost međunarodnih granica Srbije. To je samo po sebi razumljivo, jer Rezolucija Saveta bezbednosti ne može biti u suprotnosti sa Poveljom UN. Ali pored ove očigledne istine, Rezolucija 1244 je utvrdila i jasne obaveze koje se moraju ispuniti, a to se pre svega odnosi na pitanje standarda, pre svega prava Srba i ostalih nealbanskih na Kosovu. Neosporna i lako proverljiva istina glasi da se u svim suštinskim stvarima standardi jednostavno ne ispunjavaju.

U svetlosti te činjenice, u najmanju ruku cinično zvuči poruka da će Srbi u nezavisnom Kosovu biti sigurniji nego dok je Kosovo u sastavu Srbije. Bilo bi neuporedivo svrsishodnije da se umesto ovakvih poruka obezbedi ispunjavanje svih konkretnih obaveza iz Rezolucije 1244. Danas, kada se toliko govori o potrebi konstruktivnog odnosa, takav bi pristup bio najbolji dokaz konstruktivnosti, jer bi snažno ohrabrio prognane Srbe da se u većem broju vrate svojim kućama, čime bi suštinski počeo proces ispunjavanja standarda i obaveza iz Rezolucije 1244.

Srbija snažno insistira da Rezolucija 1244 i obaveze koje iz nje proizlaze budu temelj naših razgovora i osnov za pronalaženje sporazumnog rešenja. To je tokom jednogodišnjih razgovora, imajući u vidu i šestomesečnu pauzu, sasvim izostalo. Nasuprot tome, razgovori su vođeni pod senkom navodno poznatog rešenja, što je opterećivalo njihov tok i onemogućavalo traganje za kompromisnim rešenjem.

Smatramo da je od najvišeg interesa da gospodin Ahtisari uloži dodatni napor u daljem vođenju pregovora i da u središte svog predloga unese najbitnije elemente iz Rezolucije 1244. U tom smislu je posebno važno da gospodin Ahtisari model suštinske autonomije za pokrajinu uvede kao fundamentalno pitanje razgovora, što bi omogućilo da u konstruktivnom dijalogu ispitamo sve dobre i, ukoliko ih ima, loše strane ovog predloga. Ako na odgovoran i ozbiljan način ne isprobamo mogućnost da uređenje pokrajine bude zasnovano na istinskim demokratskim temeljima u vidu suštinske autonomije, već se posegne za ekstremnim i opasnim rešenjima, onda će odgovornost za sve posledice preuzeti isključivo onaj ko takvu odluku donese.

Srbija, poštovana gospodo, koristi i ovu priliku da pozove na nastavak pravih i temeljnih razgovora, koji će se u dobroj volji voditi na osnovu Rezolucije 1244, i koji će dovesti do sporazumnog rešenja, saglasnog Povelji UN i Ustavu Republike Srbije", navodi se u obraćanju predsednika Vlade Srbije.

**GOVOR PREDSEDNIKA VLADE SRBIJE VOJISLAVA
KOŠTINICE NA SEDNICI SAVETA BEZBEDNOSTI UN 3.
APRILA 2007. GODINE**

"Poštovani gospodine predsedniče,
poštovani predstavnici zemalja članica SB,
gospođe i gospodo,

Želim pre svega da izrazim posebno poštovanje prema ovom visokom telu svetske organizacije.

Verujem da je prisutnim uvaženim predstavnicima država članica Saveta bezbednosti dobro poznata činjenica da je Srbija stara evropska država. Ona je, pored ostalog, bila član još Lige naroda, a jedna je od zemalja osnivača Ujedinjenih nacija.

Sa svojom viševjekovnom državnom tradicijom Srbija je učestvovala u izgradnji evropske istorije i izgradnji trajnih i univerzalnih vrednosti sveta u kojem živimo. Tu pre svega mislim na suštinske vrednosti, kao što su vladavina prava i pravda.

Siguran sam da delimo zajedničko uverenje da svaka država ima neprikosnoveno pravo, zagarantovano Poveljom UN, da za nju važe opšta načela međunarodnog prava i elementarna pravda.

Do danas niko nije pokušao da ospori osnovni princip poštovanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta međunarodno priznatih država, ili da prekrši princip nepovredivosti međunarodno priznatih granica. Naglašavam da je to tako bilo sve do predloga specijalnog izaslanika Martija Ahtisarija, koji u tom pogledu predstavlja istorijski presedan.

Srbija je već jasno saopštila da je specijalni izaslanik Ahtisari - suprotno načelima međunarodnog prava, suprotno Povelji UN, suprotno Rezoluciji SB 1244, suprotno Završnom helsinškom aktu, suprotno Ustavu Republike Srbije i suprotno elementarnoj pravdi - predložio da se otme 15 odsto teritorije Srbije.

Njegov predlog predviđa da se jednostrano prekroje međunarodno priznate granice Srbije i da na njenoj teritoriji albanska nacionalna manjina, u neposrednom susedstvu postojeće, stvori još jednu albansku državu.

Kada se jedna država i jedan narod suoče sa ovakvim pokušajem gaženja prava i pravde, tada svaki građanin i cela zemlja pouzdano znaju i najdublje osećaju da je u samim temeljima ugroženo njihovo državno i nacionalno dostojanstvo.

Zato Srbija, gospodine predsedniče, odlučno odbacuje Ahtisarijev predlog kao protivpravan i nelegitiman akt rasparčavanja države Srbije.

Nikada i niko nije specijalnom izaslaniku mogao dati mandat da prekrši princip suvereniteta i teritorijalnog integriteta i da promeni državne granice Srbije.

Istina je da je generalni sekretar UN Martiju Ahtisariju poverio mandat da bude posrednik u razgovorima za određivanje budućeg statusa srpske pokrajine Kosovo i Metohija. Kao što je i istina da SB nije, niti je mogao dati Ahtisariju mandat da otvori pitanje državnog statusa Srbije zato što to ne dozvoljava Povelja UN.

Savet bezbednosti je pravo mesto da se Martiju Ahtisariju postavi pitanje na čemu on zasniva svoj predlog da se prekrši princip suvereniteta i teritorijalnog integriteta međunarodno priznatih država i da se Srbiji, državi članici UN, na taj način otme značajan deo njene teritorije.

Pošto specijalni izaslanik do sada o tome nije rekao ni jednu jedinu reč, krajnje je vreme da saznamo pravni osnov ovakvog njegovog predloga. Naravno, gospođe i

gospodo, da svi znamo da, sve dok je na snazi Povelja UN, za ovakav predlog ne može postojati pravni osnov. Kršenje prava ne može nikakvim objašnjenjem postati pravo, niti onaj koji raspolaže silom može pravno nasilje da pretvori u pravo.

Pravo pitanje glasi: zašto Ahtisari nije delovao saglasno mandatu koji je dobio i zašto nije bio posrednik u vođenju razgovora koji su se morali kretati u okviru Rezolucije 1244, odnosno Povelje UN?

Umesto da bude posrednik, Ahtisari je odlučio da napravi ultimativni predlog koji nema ni najmanje dodirne tačke sa stanovištem Beograda i koji je direktno suprotan svim važećim međunarodnim normama.

Onog trenutka kada se specijalni izaslanik odlučio da radi suprotno Povelji UN pokazalo se da on i nema za cilj da pomogne da dve strane postignu kompromisno rešenje.

Nema sumnje da je Ahtisari svesno stao na jednu, albansku stranu, i ponudio predlog koji zadovoljava interese samo albanske strane. Kao dokaz najbolje može da posluži činjenica da je Srbija ovaj plan bez ostatka odbacila, a albanska strana bespogovorno prihvatila.

Srbija je, gospodine predsedniče, to hoću posebno da naglasim, od samog početka veoma strpljivo pokušavala da specijalnom izaslaniku ukaže da je za uspeh njegove misije ključno da se pridržava dve osnovne obaveze.

Prva je da se razgovori moraju voditi u okviru Povelje UN, a to znači puno poštovanje načela nepovredivosti međunarodnih granica i poštovanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta postojećih država. A druga je obaveza bila da bude posrednik u pronalaženju kompromisnog, obostrano prihvatljivog rešenja, a nikako zastupnik jedne, u ovom slučaju albanske strane.

Očigledno je da se Ahtisari, i pored našeg stalnog podsećanja, u potpunosti oglušio o ove dve ključne obaveze. Zato je njegov predlog u direktnoj suprotnosti sa Poveljom UN, zbog čega Srbija sa punim pravom insistira da Savet bezbednosti odbaci ovaj predlog kao protivpravan i nelegitiman.

Upravo zbog nedostatka bilo kakvog pravnog osnova da se Srbiji otme njena teritorija, sve češće se u poslednje vreme mogu čuti upozorenja da će albanski separatisti i teroristi, ukoliko Kosovo ne dobije nezavisnost, pribeci masovnom nasilju.

Srbija pita da li SB može da pređe preko otvorene pretnje nasiljem i, više od toga, da dozvoli da pretnja nasiljem bude argument za stvaranje nove države na teritoriji već postojeće i međunarodno priznate države.

Srbija je uverena da je autoritet SB neprikosnoven u odbacivanju svake pretnje i da će se ovo visoko telo najodlučnije suprotstaviti posezanju za nasiljem kao sredstvom rešavanja kosovskog pitanja, kao što bi to učinilo u slučaju bilo kog sličnog problema.

Koristim ovu priliku, gospodine predsedniče, da ponovo nedvosmisleno ukažem svim uvažanim državama članicama SB da je Srbija potpuno opredeljena da konstruktivno i odgovorno učestvuje u razgovorima za pronalaženje kompromisnog rešenja za južnu srpsku pokrajinu.

Od najveće je važnosti da se uoče svi nedostaci u prethodnom pregovaračkom procesu i da se novi međunarodni posrednik u potpunosti usredsredi na pronalaženje kompromisnog rešenja koje bi nužno moralo biti saglasno fundamentalnom principu očuvanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta države Srbije.

Srbija je potpuno uverena da je moguće pronaći takvo kompromisno i istorijski pravično rešenje. Srbi i Albanci vekovima žive zajedno i vekovima Kosovo i Metohija

pripada Srbiji. Srbija ispoljava čvrstu i dobru volju da albanska nacionalna manjina saglasno Rezoluciji 1244 ostvari suštinsku autonomiju u pokrajini Kosovo i Metohija.

To znači da bi, s jedne strane, bilo omogućeno Albancima da u pokrajini sami upravljaju svojom vlastitom budućnošću i ostvaruju svoje interese, a Srbija bi, saglasno Povelji UN, zadržala svoj suverenitet i teritorijalni integritet. Te dve stvari je apsolutno moguće pomiriti. Za Srbiju bi u takvom slučaju bilo potpuno prihvatljivo da UN nadgledaju sprovođenje i ispunjavanje suštinske autonomije Kosova i Metohije unutar Srbije.

Koliko je ispravan ovaj pristup koji predlaže Srbija najbolje se može videti ako postavimo pitanje koja bi se nacionalna manjina danas u svetu usudila da odbaci ovako definisanu suštinsku autonomiju.

Verujem da smo svesni da će - ako se jednom napravi presedan, i ako se nacionalnim manjinama jednom da pravo da, razbijajući postojeće države, krše Povelju UN - to značiti da je svet prešao Rubikon. Nema sumnje da se iz ovakvog presedana mogu izroditi krajnje opasne posledice po mir u svetu.

Zato stav Srbije glasi da je nužno započeti novi pregovarački proces sa novim međunarodnim posrednikom, kao i da se moramo usredsrediti na raspravu o najboljem obliku suštinske autonomije za pokrajinu. Ponavljam da su Srbi i Albanci vekovima živeli zajedno i da je nedopustiv zaključak albanskih separatista da je nemoguć zajednički život.

Istinska demokratska načela i opšteprihvaćeni princip multietničnosti podrazumevaju podelu odgovornosti za zajednički život. U toj podeli odgovornosti albanska strana bi preuzela sve nadležnosti iz dogovorene suštinske autonomije.

Širom sveta su pronalazena različita rešenja za ostvarivanje autonomije nacionalnih manjina i nedopustivo je da, samo u jednom slučaju, samo jedna manjina dobije ekskluzivno pravo da stvori državu, i da samo za tu manjinu ne bude dovoljan ni najviši oblik autonomije.

Vreme je da stvari postavimo na pravi i valjan način i da započnemo neposredne razgovore Beograda i Prištine. Nažalost, do sada, i pored insistiranja Beograda, do takvih razgovora zapravo nije došlo.

Više puta je ponavljana činjenica da je dosadašnji međunarodni posrednik Marti Ahtisari, pre nego što je dao svoj predlog, organizovao samo jedan sastanak na kojem je razgovarano o statusu pokrajine. Ako se svi slažemo da je kosovski problem složen, podrazumeva se da se takvo pitanje ne može razrešiti na jednom jedinom sastanku.

Zato je potrebno iskazati čvrsto opredeljenje da kontinuirani dijalog dve strane do postizanja obostrano prihvatljivog sporazuma bude jedini način utvrđivanja budućeg uređenja pokrajine, i - što je posebno važno - da to bude put koji je obavezujući za sve strane. Ako jedna strana ne želi dijalogom da dođe do rešenja, već prei nasiljem, moraju se definisati jasni mehanizmi da se teror onemogući, odnosno sankcioniše.

Poštovani gospodine predsedniče, Srbija danas konkretno predlaže da osnova za novi pregovarački proces bude sveobuhvatan razgovor o sprovođenju važeće Rezolucije 1244. Pravi je trenutak da objektivno sagledamo da li su i u kojoj meri do sada ostvareni obavezujući uslovi koji su jasno definisani ovom rezolucijom.

Još konkretnije, Beograd u punoj meri podržava inicijativu Rusije da SB odredi svoju misiju koja bi posetila Srbiju i na licu mesta se uverila u dosadašnji stepen ispunjenosti obaveznih standarda. Na prvom mestu bi misija SB mogla sama da se uveri koliko se prognanih Srba za ovih osam godina vratilo u pokrajinu.

Dobro je poznato da je od 1999. godine više od 200.000 Srba prognano iz pokrajine. Samo iz glavnog grada pokrajine Prištine je prognano više od 40.000 Srba i danas u Prištini živi svega oko 100 Srba.

Šta zapravo znači da u glavni grad pokrajine ne mogu da se vrate prognani Srbi? Da oni ne mogu da se vrate u neke krajnje nepristupačne sredine, možda bi neko i mogao da pronađe neki logičan razlog. Ali činjenica da prognanici ne mogu da se vrate zato što nisu bezbedni u glavnom gradu pokrajine i da oni nisu bezbedni u drugim velikim gradovima kao što su Peć, Prizren, Uroševac, Gnjilane, najbolje svedoči u kojoj su meri neispunjeni standardi koje je naložila Rezolucija 1244.

Uoči ove sednice SB teroristi su raketama gađali srpski manastir Dečani koji potiče iz 14. veka i koji se nalazi pod zaštitom Uneska. A Dečani nisu jedini manastir koji se našao na udaru terorista. Za poslednjih nepunih osam godina teroristi su srušili preko 150 takođe drevnih manastira i crkava, od kojih mnogi predstavljaju vredno srpsko i evropsko kulturno nasleđe.

Zbog svega toga naredni korak koji nas očekuje morao bi biti utvrđivanje stvarnog stanja u sprovođenju Rezolucije 1244, i Srbija je uverena da je to najbolji način da započnemo novi ciklus razgovora.

Posebno naglašavam da Rezolucija 1244 eksplicitno potvrđuje državni suverenitet i teritorijalni integritet Srbije na Kosovu i Metohiji i zahteva da se obezbedi suštinska autonomija za pokrajinu. To omogućava da ova važeća rezolucija SB zauzme centralno mesto u budućim razgovorima o uređenju pokrajine.

Srbija i ovom prilikom upozorava da Rezolucija 1244 SB ima obavezujuću snagu za vlade svih država članica UN. Nijedna država ne sme da prekrši ovu rezoluciju i da se jednostrano određuje prema budućem statusu pokrajine.

Svako jednostrano priznanje nezavisnosti Kosova predstavljalo bi najgrublje i naglašavam dvostruko kršenje normi UN. Bile bi prekršene i Povelja UN i važeća Rezolucija 1244, čime bi svaka država koja se odluči na takav protivpravni akt direktno pogazila autoritet svetske organizacije.

Podrazumeva se da bi Beograd u potpunosti kao ništavno odbacio svako priznanje nezavisnosti pokrajine, jer bi to predstavljalo direktno mešanje tih država u unutrašnje stvari Srbije. U tom slučaju Srbija bi insistirala da SB poštujući sopstvenu Rezoluciju 1244, zaštititi i potvrdi nepovredivost suvereniteta i teritorijalne celovitosti Srbije i njenih međunarodno priznatih granica.

Želim posebno da vas upoznam da je Srbija krajem prošle godine donela novi Ustav. Mora se uvažiti činjenica da je na referendumu više od polovine ukupnog broja punoletnih građana iskazalo svoju slobodnu volju ponovno utvrđujući kao ustavnu kategoriju da je pokrajina Kosovo i Metohija neotuđivi deo teritorije Srbije.

Pitanje teritorijalne celovitosti Srbije u potpunoj je nadležnosti suverene volje naroda Srbije, a donošenjem novog Ustava nedvosmisleno i izričito su potvrđene sadašnje međunarodne državne granice Srbije.

Podsećam još jednom da je Srbija stara evropska država i da ona ne dozvoljava da se pravo i pravda gaze otimanjem njene teritorije. Dostojanstvo moje zemlje i mog naroda neodvojivo su povezani sa Kosovom i Metohijom na kome je nastala naša država, naša vera, naša kultura i naš nacionalni i državni identitet. To je pitanje istine, prava i pravde za Srbiju.

Kao i svaka suverena država Srbija svoju budućnost vidi u svojim međunarodno priznatim granicama, i svoju budućnost vidi u punoj celini svoje državne teritorije. Možete biti sasvim sigurni da srpski narod nikada neće dozvoliti da se njegova

država komada, niti bi ikada mogao priznati postojanje nezavisne države na svojoj teritoriji.

Na samom kraju, gospodine predsedniče, zahvaljujem Vam na prilici da izložim stavove Srbije, da obavestim SB da je Srbija odbacila Ahtisarijev predlog, i da zatražim od SB da, uz novog međunarodnog posrednika, pokrene nove pregovore koji će ovoga puta važeću Rezoluciju 1244 uzeti za jasan i čvrst okvir pronalaženja sporazumnog rešenja", navodi se u obraćanju predsednika Vlade Srbije.

**ZAVRŠNA REČ PREDSEDNIKA VLADE SRBIJE VOJISLAVA
KOŠTUNICE NA RAZGOVORIMA U BEČU
10. MARTA**

(stenogramska beleška)

Poštovani gospodine Ahtisari,

Koristim ovu priliku da iznesem stav Srbije. Povodom jednog završenog kruga pregovora, reći ću vam uglavnom stvari koje su se mogle čuti danas, ali postoji potreba da to još jednom ponovim. Dakle, stav Srbije ostaje nepromenjen kada je reč o predlogu koji je poslužio kao osnova za pregovore u Beču od 21. februara do 2. marta, a koji nam je zatim u nešto izmenjenom obliku predložen nekoliko dana kasnije, i osnov je za današnje pregovore.

Taj predlog je za Srbiju neprihvatljiv u svim onim svojim elementima u kojima se dovodi u pitanje teritorijalni integritet i suverenitet Srbije, samim tim krši Povelja Ujedinjenih nacija, krši Rezolucija 1244 i naravno Ustav Republike Srbije. U svim tim elementima, bilo da se radi o načelu u uvodnim delovima, bilo da se radi o pojedinim aneksima, ili nisu konkretnih tehničkih rešenja, taj predlog je za Srbiju neprihvatljiv i to je stav koji želim još jednom da ponovim. Završava se još jedna krug razgovora i nema razloga da bežimo od istine. Taj krug razgovora koji je okončan danas nije doneo rezultate. Izostalo je jednostavno kompromisno rešenje, a možda je i prilika ako smo zaboravili da se svi podsetimo, da je u vodećim principima Kontakt grupe bilo predviđeno da se rešenje mora zasnivati na kompromisu. Kompromisa nema ni kada je reč o statusno neutralnim pitanjima, takozvanim tehničkim pitanjima, ni kada je reč o samom statusu. Kompromis je izostao. Možda to nekoga neće ni iznenaditi, a pogotovu nas koji smo imali prilike da 24. jula u Beču čujem iz Vaših usta (obraća se Ahtisariju) kako ono za čime Vi tragate jeste rešenje, a ne kompromis. Kasnije ste to u više navrata ponovili hoteći da kažete zapravo, da postoji jedna vrsta Vašeg animoziteta prema kompromisu.

Dakle, došli smo do nečega, do jednog dokumeta koji posle pregovora, ili nečega što je trebalo da budu pregovori, ili nečega što je trebalo da ostavi utisak da su pregovori, nije zasnovan na kompromisu i nije teško uočiti da, kao što je rečeno u izlaganjima srpske delegacije, on ima dve mane, i to dve krupne značajne suštinske mane. On nije delo, nije proizašao iz razgovora dve strane, već izražava interes jedne strane. On izražava interes Kosovske delegacije, odnosno Prištine. Svi mi koji smo slušali danas i prisustvovali ovim razgovorima mogli smo to lepo da uočimo.

Dakle, nije ovaj dokument koji smo danas imali pred sobom delo i rezultat razgovora dve strane, već od izražava interes samo jedne strane. Samim tim predlog ne ispunjava formalne uslove, kao što je istaknuto u istupanjima članova srpske delegacije, ne ispunjava formalne uslove da se pojavi pred Savetom bezbednosti. Pored toga što ne ispunjava formalni uslov da se nađe pred Savetom bezbednosti, ovaj predlog ne ispunjava ni suštinske uslove, iz jednostavnog razloga zato što se kosi sa Poveljom Ujedinjenih nacija, ili drugačije rečeno, svetskim ustavom. Povelja Ujedinjenih nacija je svetski ustav.

U osnovi tog ustava se nalazi princip teritorijalnog integriteta i suvereniteta postojećih država. To je temelj tog svetskog ustava na isti način na koji su integritet svakog pojedinca i njegova prava temelj ustava pojedinačnih država. Za svetski ustav je pravilo prvo i poslednje, alfa i omega Povelje Ujedinjenih nacija, jeste teritorijalni integritet i suverenitet postojećih država. Vi ste se (obraća se Ahtisariju) o to pravilo u Povelji Ujedinjenih nacija ogrešili. Vi ste to pravilo pogazili. A to pravilo je dodatno implementirano kroz Rezoluciju 1244.

Dakle teritorijalni integritet i suverenitet Srbije je dvostruko garantovan: Poveljom Ujedinjenih nacija i Rezolucijom 1244. Rekli smo i ponovili više puta da je Srbija članica Ujedinjenih nacija. Da je zemlja koja je osnivač Ujedinjenih nacija, i ja ne znam ni jednu jedinu zemlju, ne postoji ni jedan jedini primer da je neka zemlja članica Ujedinjenih nacija ušla u Ujedinjene nacije u celom svom sastavu, sa celim svojim teritorijalnim integritetom, a da zatim kao članica Ujedinjenih nacija bude lišena jednog ne malog dela svoje teritorije. Da li neko za ovim stolom može da navede neki takav primer, i to još demokratske države. Naravno da ne može.

Karakter ovog predloga je takav da on ne ispunjava formalne uslove da se nađe pred Savetom bezbednosti, i to i u užem formalnom smislu i u supstancijalnom, suštinskom smislu. Za ovih proteklih godinu dana, kao što sam rekao, nije postignut kompromis ni kada je reč o tehničkim pitanjima, odnosno o standardima, a o statusu se razgovaralo samo jednom 24. jula u Beču. I po onoj narodnoj da se po jutru dan poznaje, kako su ovi pregovori počeli pre godinu dana, tako su se morali i završiti. Pitanje statusa je najvažnije pitanje na ovim pregovorima, najosetljivije pitanje.

Stavili ste (obraća se Ahtisariju) na sto pitanje da li jedna država treba da sačuva svoju celovitost ili ne. To pitanje statusa je potpuno marginalizovano. Dakle jedan put, 24. jula, a onda šest meseci kasnije na ovim pregovorima koji su počeli 21. februara i trajali do 2. marta. Nije to slučajno, jer je trebalo doći do ovog predloga koji je podastrt sada pred nama, u kojem su dati svi detalji nečega što treba da bude nezavisna država, ali samo bez spominjanja tog imena. Mislim da su ti elementi koji su ugrađeni u ovaj predlog nezavisne države toliko brojni, čak i prekobrojni, da zapravo samo pominjanje statusa te države nije bilo potrebno.

Jednom rečju, na pregovorima koji su započeti u februaru i završeni 2. marta, Vašim predlogom jednoj demokratskoj slobodnoj državi, članici Ujedinjenih nacija oduzima se 15 odsto njene teritorije. Da ne govorimo o tome da u Vašem predlogu ima nekih drugih elemenata koji su posle godinu dana isplivali, ili tačnije rečeno, prvi put se pojavili pred nama, kao što su civilno i vojno prisustvo. O njemu nije bilo reči. I zatim čitavih nekoliko aneksa, jedan od učesnika u raspravi je pomenuo, čitavih pet aneksa, koji su potpuno novi. Radi se o temama o kojima se ranije nije raspravljalo.

Tako stoje stvari. Stav Srbije ostaje nepromenjen. Ako ima onih za koje ne važi Povelja Ujedinjenih nacija koja je još uvek na snazi, za Srbiju važi. I Srbija će se toga držati. Ona je i dalje kao što je i do sada bila posvećena pregovorima i smatra da te pregovore treba voditi dalje. Apelujem za nastavak pregovora.

Na kraju krajeva da kažem, ovo jeste jedan čin u jednoj vrlo ozbiljnoj odluci, u koju se katkad ulazilo i površno i neodgovorno i krajnje pristrasno, ali će poslednji čin biti dobro poznat, i ona će se završiti tek odlukom Saveta bezbednosti. Duboko sam uveren da će to visoko telo Ujedinjenih nacija ostati privrženo tome da poštuje svoj najviši akt, nešto što sam nazvao svetskim ustavom, Povelju Ujedinjenih nacija.

Hvala.

**GOVOR PREDSEDNIKA REPUBLIKE SRBIJE BORISA
TADIĆA NA ZAVRŠNOJ RUNDI PREGOVORA U BEČU,
10. MARTA 2007.**

Vaše ekscelencije, g. Predsedniče, dame i gospodo,

Današnjim sastankom završava se jedna faza u procesu određivanja budućeg statusa Kosova i Metohije. Ne možemo, na žalost, reći da se ona završava uspešno - sporazum između Republike Srbije i Privremenih institucija samouprave na Kosovu i Metohiji nije postignut. Specijalni izaslanik Generalnog sekretara UN, gospodin Ahtisari, pre mesec dana nam je uputio svoj predlog rešenja budućeg statusa pokrajine, a posle dodatnih razgovora vođenih od 21. februara do 2. marta, njegov predlog pretrpeo je izvesne izmene, i u tom obliku on se sad nalazi pred nama.

Još od 2. februara, kada nam je gospodin Ahtisari u Beogradu predao svoj predlog, javnost je upoznata sa stavom Republike Srbije. Ovaj dokument za nas je suštinski neprihvatljiv, jer ne uvažava suverenitet Srbije nad Kosovom i Metohijom i, samim tim, dovodi u pitanje teritorijalni integritet naše zemlje. Nizom svojih odredaba taj predlog otvara put ka nezavisnosti Kosova i Metohije, i na taj način protivreči osnovnim načelima međunarodnog prava, koja bez ikakvih ograda štite suverenitet i teritorijalni integritet međunarodno priznatih država, sadržanih pre svega u dokumentima kao što su Povelja Ujedinjenih nacija i Završni akt iz Helsinkija.

Srbija je demokratska, međunarodno priznata država, članica Ujedinjenih nacija. U njoj se institucije vlasti formiraju isključivo na slobodnim izborima koji se održavaju u skladu sa važećim evropskim standardima. Srbija ima razvijene mehanizme za zaštitu ljudskih i manjinskih prava. U Srbiji se izgrađuje sistem vladavine prava s ništa manje uspeha nego u većini drugih zemalja u tranziciji. U Srbiji manjine, sem na Kosovu i Metohiji, imaju dobre odnose sa većinskim stanovništvom i u punoj meri učestvuju u političkom životu zemlje, kako u centralnim institucijama tako i na nivou lokalne vlasti.

Od mirne smene vlasti oktobra 2000. godine, Srbija je pouzdan partner u regionalnoj saradnji i s drugim zemljama Zapadnog Balkana deli isti cilj što bržeg priključenja Evropskoj uniji. Ovakva spoljopolitička orijentacija, uz trezvenu sklonost ka kompromisu i tradicionalno poverenje u Ujedinjene nacije, presudno je uticala da Srbija od prvog dana zauzme aktivan i konstruktivan stav u političkim razgovorima o budućem statusu Kosova i Metohije. U okolnostima koje nisu uvek bile povoljne, naša država je uložila izuzetan napor da u svim bitnim pitanjima ponudi kosovskim Albancima realističan, pravedan i trajan kompromis.

To se pre svega odnosi na osnovno pitanje ovih pregovora, sam budući status Kosova i Metohije. Kompromis koji je predložila Srbija sastoji se u tome da Albanci u pokrajini dobiju veoma široku, suštinsku autonomiju, koja bi bila međunarodno garantovana. Pri tom bi Srbija zadržala za sebe samo mali broj izričito navedenih nadležnosti kao što su spoljna politika, odbrana (gde bi se izvršila puna demilitarizacija Kosova i Metohije) zaštita verskog i kulturnog nasleđa, itd. U isti mah bi se, na uzajamnu korist, obnovile ekonomske veze između pokrajine i centralne Srbije. Kao što smo više puta istakli na bečkim pregovorima, ako su kosovski Albanci spremni da učestvuju u centralnim institucijama, Srbija bi to rado prihvatila, naravno u tom slučaju uz nešto drukčije definisanje odnosa između centralne i pokrajinske vlasti.

Želim i ovde da ponovim da je ovakvo rešenje budućeg statusa Kosova i Metohije potpuno u skladu sa načelima međunarodnog prava i modernim evropskim standardima kada je reč o rešavanju položaja manjina. Na žalost, Specijalni izaslanik nije tom rešenju poklonio adekvatnu pažnju, već se opredelio za rešenje čije bi usvajanje moglo da dovede do dalekosežne destabilizacije prilika u regionu, a i šire. Ako bi Ahtisarijev predlog bio prihvaćen, to bi bilo prvi put u novijoj istoriji da se jednoj demokratskoj,

miroljubivoj zemlji oduzima teritorija da bi se zadovoljile političke aspiracije određene etničke grupe, koja uz to u susedstvu ima svoju matičnu državu.

Srbija je bila aktivna i konstruktivna i u razmatranju svih drugih tema na bečkim razgovorima, a posebno kada je reč o decentralizaciji, zaštiti srpskog verskog i kulturnog nasleđa, svojinskim i finansijskim pitanjima. Zadovoljan sam što je bar u jednoj stvari, pitanju dela spoljnog duga naše zemlje vezanog za Kosovo i Metohiju, na kraju načinjen napredak. Međutim, ostali predlozi su daleko od uravnoteženog i održivog kompromisa KOJI se s pravom mogao očekivati posle više od godinu dana pregovora.

Posebno treba skrenuti pažnju na činjenicu da su svi predlozi naše strane, bilo da je reč o statusu ili o drugim pitanjima, uvek bili saglasni sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti UN i Rukovodećim principima Kontakt grupe, dakle onim dokumentima međunarodne zajednice koji su činili neku vrstu okvira za razgovore o budućem statusu i na koje se više puta pozivao i sam Specijalni izaslanik. Pažljiva analiza bečkih pregovora lako bi pokazala da su upravo ti dokumenti mogli biti iskorišćeni da se približimo rešenju mnogo više nego što se stvarno dogodilo, i u tom smislu nije pogrešna ocena da su bečki pregovori pre svega bili jedan niz propuštenih prilika. Međutim, sada je važno videti šta se može učiniti da se sadašnja etapa pregovaračkog procesa nastavi nečim što bi otvorilo put sporazumno, obostrano prihvatljivom rešenju.

Očigledno je da je pitanje Kosova i Metohije danas u punoj meri internacionalizovano, i da se o njemu raspravlja i u regionalnom, i u evropskom, i u globalnom kontekstu. Nije tajna ni da o tom pitanju postoje vrlo različita gledišta, kako u svetu uopšte, tako i na onim mestima gde će se o njemu uskoro merodavno raspravljati ili se već raspravlja. Kada predlog Specijalnog izaslanika stigne u Njujork, o njemu će započeti konsultacije u Savetu bezbednosti. Sa predlogom je već upoznata Kontakt grupa, kao i zemlje Evropske unije, i sledećih nedelja očekujemo da se debata o Ahtisarijevom dokumentu nastavi s posebnom ozbiljnošću. Srbija, koja nije član Saveta bezbednosti, neće biti direktni učesnik u tim konsultacijama i raspravama, ali je uvek spremna da se konstruktivno angažuje u dodatnim razgovorima, za koje po našem mišljenju mogućnosti nisu iscrpene.

Dopustite mi da još jednom ponovim osnovne stavove koje je Srbija zastupala od prvog trenutka ovih pregovora. Suverenitet i teritorijalni integritet Srbije nepovredivi su, a Kosovo i Metohija može dobiti suštinsku autonomiju unutar Srbije, s međunarodnim garancijama. Srbija se zalaže za sporazumno, obostrano prihvatljivo rešenje, do kojeg treba doći pregovorima i dijalogom, uz spremnost na kompromis i uspostavljanje poverenja između dveju strana. Upravo iz tog razloga, Srbija se uzdržava i uzdržavaće se od bilo kakvog pribegavanja sili, ali istu uzdržanost zahteva od Privremenih institucija, samouprave i albanskog stanovništva na Kosovu i Metohiji. Zaštita srpskog naroda u pokrajini, pravoslavnih crkava i manastira, srpskih istorijskih i kulturnih spomenika obaveza je kako Privremenih institucija, tako i međunarodne uprave, oličene u UNMIK-u i KFOR-u. Srbija je spremna na istorijsko pomirenje Srba i Albanaca, i to je pokazala ne samo na bečkim pregovorima, već i na više načina tokom poslednjih sedam godina. Ali, do toga se ne može doći nametanjem nezavisnosti Kosova i Metohije. Bolje je strpljivo tragati za sporazumnim rešenjem nego presecati stvari jednim potezom. Bilo je previše primera i tragičnih posledica takvih odluka na Balkanu u poslednjoj deceniji dvadesetog veka.

Vaše ekscelencije, gospodine predsedniče, dame i gospodo,

Najznačajnija poruka građana Srbije je da smo nepokolebljivi u svom opredeljenju da budemo deo Evrope.

U tom duhu i sa takvom vizijom čvrsto verujem da Srbija može ući u Evropsku uniju a da ne odustane od svog dostojanstva i istorijskog identiteta.

Kažnjavanje i osveta nisu deo evropske politike. Pravda, vladavina prava i demokratske institucije jesu evropska politika. Iskreni dijalog i pomirenje jeste evropska politika.

Mogućnost da se u nekim stvarima slažemo a u nekima ne, kroz otvoreni dijalog, jeste evropska politika. Postizanje dugotrajnog mira i stabilnosti kroz pregovore i stvaranje partnerskih veza, jeste evropska politika u koju čvrsto verujem.

Evropske vrednosti omogućavaju i potpuno suprotstavljenim stranama da se približe. To nam, dakle, daje odgovor na pitanje kako prići problemu rešavanja budućeg statusa Kosova i Metohije i postići stabilnost Balkana.

Srbija iskreno želi da nastavi učešće u pregovaračkom procesu u nadi da će mudrost prevladati, u interesu Evrope čiji smo svi deo.

Hvala!